

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Právní prostředky ochrany osobnosti
fyzické osoby v občanském právu

2006

Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.
Tereza Bartošková, Školní 848, Nýrsko

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a prameny, ze kterých jsem čerpala, jsem uvedla, jak je ve vědecké práci obvyklé.

Terma Barboš _____

Poděkování

Děkuji panu Prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc. za cenné rady a připomínky, které mi poskytl při realizaci této práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Klasifikace právních prostředků ochrany osobnosti fyzické osoby v občanském právu	2
3. Prostředky obecné	3
3.1. Svépomoc	3
3.2. Ochrana poskytovaná příslušným orgánem státní správy	5
3.3. Ochrana soudní	7
3.3.1. Ochrana poskytovaná soudem před zahájením řízení	7
3.3.2. Ochrana poskytovaná prostřednictvím předběžných opatření	9
3.3.3. Ochrana poskytovaná prostřednictvím žalob neuvedených v §13 OZ	11
3.3.4. Ochrana poskytovaná prostřednictvím žaloby na náhradu škody	13
3.4. Dohoda	15
4. Prostředky zvláštní	16
4.1. Předpoklady uplatnění zvláštních prostředků ochrany osobnosti	16
4.2. Subjekty	24
4.3. Žaloba zdržovací	30
4.4. Žaloba odstraňovací	32
4.5. Žaloba o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění	34
4.5.1. Morální zadostiučinění	35
4.5.2. Peněžité zadostiučinění	37
5. Závěr	45
6. Poznámkový aparát	47
7. Prameny a literatura	53
8. Přílohy	58

1. Úvod

Právní prostředky ochrany osobnosti fyzické osoby, které poskytuje občanské právo, patří mezi širokou škálu právních instrumentů, kterými právní řád chrání osobnost fyzické osoby. Vedle předpisů práva občanského zajišťuje její ochranu celá řada dalších norem, a to jak na poli vnitrostátního práva, tak ve sféře práva mezinárodního, kde je předmětem úpravy řady mezinárodních smluv. Z vnitrostátních právních odvětví se jedná na poli veřejného práva zejména o předpisy práva ústavního v čele s Listinou základních práv a svobod¹⁾ a dále o předpisy práva trestního a práva správního.

Předmětem této práce bude ochrana zajišťovaná soukromoprávními prostředky upravenými v občanském zákoníku.²⁾ Tato občanskoprávní ochrana zná také specifické doplňky, kterými jsou zvláště ustanovení zákoníku práce, tiskového zákona, zákona o rozhlasovém a televizním vysílání a zákona o ochraně osobních údajů.³⁾ Přestože těžiště právní úpravy ochrany osobnosti se v minulosti nacházelo zejména ve správním a trestním právu, dnes není pochyb o tom, že patří také do předmětu práva občanského. V moderních právních řádech je buď formulována ve stěžejních občanskoprávních kodexech, nebo obsažena ve speciálních předpisech, či vytvářena nebo dotvářena judikaturou. Ochrana zajišťovaná občanským právem má přitom mimořádný význam, neboť se soustřeďuje nikoliv na represivní, ale zejména na preventivní, restituční a satisfakční cíle a je založena na principu objektivní odpovědnosti, takže postižená fyzická osoba se může domoci ochrany bez ohledu na to, zda se na straně osoby zasahující do její osobnosti vyskytovalo zavinění či nikoliv. Má tedy na rozdíl od prostředků, kterými osobnost chrání jiná právní odvětví, širší dosah. Přitom všechny tyto normy tvoří navzájem se doplňující systém, který nevylučuje současné uplatnění předpisů několika právních odvětví a zajišťuje tak osobnosti fyzické osoby účinnou a komplementární ochranu.

2. Klasifikace právních prostředků ochrany osobnosti fyzické osoby v občanském právu

Právní prostředky ochrany osobnosti fyzické osoby v občanském právu je možno rozdělit na obecné (generální) a zvláštní (speciální).

Mezi obecné můžeme zařadit ty právní prostředky, které jsou obecně určeny k ochraně práv a oprávněných zájmů subjektů, tedy takové, které občanský zákoník přímo nespojuje s ochranou osobnosti fyzické osoby. Jsou jimi jednak svépomoc a ochrana poskytovaná příslušným orgánem státní správy jako prostředky ochrany bez účasti soudu, tedy orgánu, který je jinak především povolán k ochraně práv, jednak prostředky v rámci ochrany soudní (petitorní). Soud je podle §4 OZ vždy orgánem povolaným k poskytnutí ochrany proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, není-li v zákoně stanoveno něco jiného. Mezi prostředky soudní ochrany potom náleží ochrana poskytovaná soudem před zahájením řízení (tzv. prétorské smírčí řízení), ochrana poskytovaná prostřednictvím předběžných opatření, ochrana poskytovaná prostřednictvím jiných žalob (tedy žalob, které nejsou výslovně uvedeny v §13 OZ) a konečně ochrana poskytovaná prostřednictvím žaloby na náhradu škody. Není ovšem vyloučeno, že fyzická osoba a původce zásahu do její osobnosti dají přednost smírnému řešení nastalé situace bez intervence státního orgánu a dojde tedy k uzavření dohody.

Jako zvláštní jsou označovány ty právní prostředky, které občanský zákoník spojuje přímo s právem na ochranu osobnosti fyzické osoby. Těmi jsou potom žaloba na upuštění od neoprávněných zásahů (žaloba zdržovací neboli negatorní), žaloba na odstranění nepříznivých následků neoprávněných zásahů, resp. nastalého protiprávního – závadného - stavu (žaloba odstraňovací neboli restituční) a žaloba na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (žaloba satisfakční), kdy přiměřené zadostiučinění může být poskytnuto buď ve formě morální (nepeněžité) nebo ve formě materiální (peněžité).

3. Prostředky obecné

3.1. Svépomoc

Podle §6 OZ hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je tak ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit. Jedná se o obecnou úpravu dovolené svépomoci, která je v občanském zákoníku doplněna ještě některými zvláštními druhy svépomoci, jako je např. právní úprava předcházení hrozícím škodám podle §417 odst. 1 OZ, nutná obrana podle §418 odst. 2 OZ a krajní nouze podle §418 odst. 1 OZ, které by také mohly v případě ochrany osobnosti nejčastěji přicházet v úvahu, např. při ochraně práva na tělesnou integritu. V zásadě ale nebude svépomoc jako prostředek ochrany osobnosti příliš praktická, nejspíše se uplatní právě při útocích na zdraví a život fyzické osoby.

Svépomoc představuje výjimečný prostředek ochrany, moderní právní řády povolávají k ochraně práv především státní orgány, zejména soudy. V souvislosti s tím odlišujeme svépomoc, která je právem dovolená, od svémoci, která je naopak zakázaná. Svépomoc se potom dělí na svépomoc dovolenou, která se uskutečňuje v rámci zákonného povolení, a nedovolenou, která z mezí těchto povolení již vybočuje (jedná se o exces). Dále můžeme rozlišovat svépomoc obrannou (defenzivní), při které se jedná o obranu práva proti bezprávnému útoku, tedy o zachování dosavadního právního stavu, a útočnou (ofenzivní či agresivní), která naopak směřuje ke změně právního stavu, kdy se právo dobývá proti tomu, kdo je zadržováním porušuje. Svépomoc podle §6 OZ je svépomocí dovolenou defenzivní.

Při svépomoci se jedná o ochranu práva za pomoci vlastních prostředků, vlastní síly a moci vůči subjektům s rovným právním postavením. Aby se však jednalo o svépomoc nevybočující z mezí daných zákonem, musí být splněno několik podmínek. Pokud by svépomoc v konkrétním případě těmito podmínkám nevyhovovala, šlo by o svépomoc nedovolenou, která by mohla mít např. za následek vznik

odpovědnosti za škodu podle §420n. OZ.

První z podmínek je neoprávněnost zásahu do práva. Svépomoc tedy nelze např. užít proti tomu, kdo jedná v nutné obraně nebo na základě rozhodnutí ⁸ správního orgánu.

Druhou podmínkou je bezprostřednost takového zásahu, kdy tento buď hrozí jako bezprostřední, nebo nastal a dosud trvá. V této souvislosti je třeba se zabývat otázkou, zda by bylo možno užít svépomoci i proti trvajícimu protiprávnímu stavu, který byl zásahem nastolen. Obecně se soudí, že v tomto případě je namístě obrátit se na příslušný orgán veřejné moci. Na druhou stranu právě u některých zásahů do práva na ochranu osobnosti by bylo možno tímto způsobem dojít k absurdním závěrům, např. člověk násilně zbavený osobní svobody by se podle tohoto pojetí nemohl sám osvobodit. V tomto případě bude tedy třeba řídit se podle kritéria včasné pomoci moci veřejné.⁴⁾ Pokud se ale bude jednat o bezprostřední neoprávněný zásah (útok), není třeba tohoto kritéria používat a svépomoci lze užít i tehdy, když by následky byly pozdějším zásahem moci veřejné lehce odstranitelné.

Za třetí: je třeba použít prostředků přiměřených intenzitě, nebezpečí a způsobu zásahu.⁵⁾ Je tedy nutné, aby svépomoc odpovídala okolnostem, zejména co do způsobu odvracení neoprávněného zásahu a použitých prostředků. O nepřiměřenou svépomoc by např. šlo, kdyby v jejím důsledku nastal zjevný nepoměr mezi újmou hrozící a újmou skutečně způsobenou při jejím odvracení.

Konečně poslední podmínkou je, že svépomoci může užít pouze ten, kdo je ohrožen, případně jeho zákonný zástupce či zmocněnec. V případě ochrany osobnosti se tedy bude jednat o fyzickou osobu, do jejíhož práva na ochranu osobnosti je neoprávněně zasahováno.

3.2. Ochrana poskytovaná příslušným orgánem státní správy

Podle §5 OZ došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy. Ten může předběžně⁶⁾ zásah zakázat, nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Tím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu.

Kromě dovolené svépomoci je zásadně ochrana subjektivních občanských práv úkolem státu. Orgánem, který je k tomu především povolán, je soud. Pouze v případě, že tak zákon stanoví, poskytuje ochranu jiný orgán. Je tomu tak právě v případě ochrany pokojného stavu, která je zákonem svěřena příslušnému orgánu státní správy. Jedná se zde o řízení, ve kterém nejsou zkoumány otázky právní, ale je poskytována ochrana faktickému stavu. Orgány státní správy, které jsou subjektům obvykle blíže než soudy, znají také lépe místní poměry a v neposlední řadě jsou schopny postupovat operativněji a poskytnout rychlou pomoc. Z těchto důvodů se jeví vhodným svěřit ochranu pokojného stavu právě těmto orgánům.⁶⁾ Příslušným orgánem je zde obecní úřad, příp. obvodní úřad. Také tento právní prostředek nebude v praxi při ochraně osobnosti fyzické osoby příliš hojně využíván.⁷⁾

Jak již bylo řečeno, orgán státní správy při poskytování ochrany podle tohoto ustanovení nezkoumá právní otázky, ale vystupuje na ochranu posledního pokojného, tedy faktického stavu. Z toho důvodu se orgán státní správy omezuje na zkoumání dvou otázek. Za prvé: zda byl vytvořen pokojný stav. Pokojný stav sice může, ale nemusí být zároveň stavem právním, vždy však musí jít o stav právně relevantní z hlediska občanského práva. Za druhé: zda byl tento pokojný stav zřejmě porušen, tedy zda došlo ke zřejmému zásahu do pokojného stavu. Zde orgán státní správy zkoumá, zda byl pokojný stav porušen způsobem, který je seznatelný na první pohled a který nevyžaduje složité zjišťování nebo dokazování, který je nesporný a evidentní - např. pokud by se v důkazech předložených orgánu státní správy vyskytl rozpor, nejednalo

by se už o zřejmý zásah do pokojného stavu. Zásahem bude zpravidla lidské chování, může k němu dojít dokonce i verbálně, např. výhrůžkou.

Pokud budou oba tyto požadavky naplněny, je orgán státní správy povinen ochranu poskytnout. V takovém případě buď zásah rušiteli zakáže, nebo rušiteli uloží, aby obnovil předešlý (pokojný) stav, tedy aby závadný stav odstranil.

Ochrana poskytovaná orgánem státní správy je však pouze ochranou předběžnou a jejím poskytnutím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu. Zatímco orgán státní správy ale posuzuje jen otázky faktické, soud se bude pochopitelně zabírat otázkami právními. Vzhledem k tomu, že obě řízení jsou návrhová, bude záležet především na postižené fyzické osobě, který ze způsobů zvolí pro svoji ochranu, případně využije-li oba. V takovém případě ale soud není v žádném směru vázán rozhodnutím orgánu státní správy ani jeho případnými skutkovými zjištěními a právní mocí soudního rozhodnutí ztrácí rozhodnutí orgánu státní správy právní účinnost.

Závěrem nutno poznamenat, že tento právní prostředek přichází v úvahu jen do té doby, dokud ještě trvají podmínky jeho použití. Tedy sice i poté, co zásah sám již skončil, ale jen dokud je zřejmý a dokud se nastalý stav nestane sám stavem pokojným.

3.3. Ochrana soudní

3.3.1. Ochrana poskytovaná soudem před zahájením řízení

Ochranu poskytovanou soudem před zahájením řízení (tzv. prétorské smírčí řízení) upravuje občanský soudní řád⁸⁾ v ustanovení §67 až §69. Podle §67 OSŘ připouští-li to povaha věci, lze navrhnout u kteréhokoliv soudu, který by byl věcně příslušný k rozhodnutí věci, aby provedl pokus o smír (smírčí řízení) a, došlo-li k jeho uzavření, aby rozhodl o jeho schválení. Avšak smírčí řízení není v pravém slova smyslu řízením. Je zcela neformální, nekoná se jednání ani se neprovádí dokazování a soud vůči účastníkům nedisponuje donucovacím oprávněním. Směřuje pouze k uzavření smíru a žádné jiné procesní úkony při něm činit nelze.

Toto řízení lze provést u kteréhokoliv soudu, který by byl věcně příslušný k rozhodnutí věci samé, ale pokud by byl věcně příslušný krajský soud (jako je tomu právě ve věcech ochrany osobnosti podle občanského zákoníku - §9 odst. 2 písm. a) OSŘ), může provést smírčí řízení a schválení smíru i kterýkoliv okresní soud. To znamená, že věcná ani místní příslušnost soudu nemusí být v případě smírčího řízení ve věcech ochrany osobnosti dodržena. Řízení provádí samosoudce (§36a OSŘ, §68 odst. 1 OSŘ).

Podle §99 odst. 1 OSŘ má soud usilovat o smír mezi účastníky; při pokusu o smír předseda senátu zejména s účastníky probere věc, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu. V tomto případě tedy soud provádí poučení o hmotném právu, což se již vymyká koncepci poučování o procesních právech a povinnostech uvedené v ustanovení §5 OSŘ.

Pokud dojde k uzavření smíru, který je svou povahou hmotněprávní dohodou, soud jej usnesením schválí, není-li v rozporu s právními předpisy. V rámci problematiky ochrany osobnosti by se mohlo např.

jednat o situaci, kdy by fyzická osoba udělovala ve smíru svolení k dispozici s takovou hodnotou své osobnosti, se kterou nemůže z důvodu nadřazeného veřejného zájmu platně disponovat, např. k nepřijatelnému zásahu do své tělesné integrity.

Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku a je také exekučním titulem. Proti usnesení o schválení smíru není přípustné odvolání (§202 odst.1 písm. h) OSŘ), ale žaloba o neplatnost smíru podle §99 odst. 3 OSŘ. Jedná se o zvláštní mimořádný opravný prostředek a důvodem jeho podání je, že smír je neplatný podle hmotného práva. Návrh lze podat do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru. Soud o této žalobě rozhoduje rozsudkem, kterým buď žalobu zamítne, nebo usnesení o schválení smíru zruší. Zároveň v odůvodnění rozsudku konstatuje neplatnost smíru, takže je mu odňata právní závaznost.

Kromě této zvláštní žaloby je také přípustná žaloba na obnovu řízení podle §228 odst. 2 OSŘ a žaloba pro zmatečnost podle §229 odst. 1, 2 OSŘ.

3.3.2. Ochrana poskytovaná prostřednictvím předběžných opatření

Použití předběžných opatření upravených v ustanovení §74n. OSŘ nelze vyloučit ani u ochrany osobnosti fyzické osoby. Tvoří tak doplněk celkové ochrany poskytované občanským právem.⁹⁾

Podle §75c odst. 1 písm. a) OSŘ soud předběžné opatření nařídí, jestliže bude prokázáno, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, a jestliže budou alespoň osvědčeny skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením. V případě ochrany osobnosti bude předběžné opatření přicházet v úvahu zejména proto, že by výkon rozhodnutí mohl být jinak ohrožen.

K nařízení předběžného opatření je příslušný soud, který by byl příslušný k řízení o věci, tedy ve věcech ochrany osobnosti to bude soud krajský (§9 odst. 2 písm. a) OSŘ). Předběžné opatření nařídí předseda senátu pouze na návrh, protože ani řízení o věci samé nelze v případě ochrany osobnosti zahájit bez návrhu. Kromě toho se u ochrany osobnosti jedná o řízení samosoudcovské, takže o návrhu bude rozhodovat samosoudce. O návrhu je samosoudce povinen rozhodnout bezodkladně, nejpozději až do uplynutí sedmi dnů poté, co byl podán (§75c odst. 2 OSŘ).

Pokud by navrhovatel ve věci samé neuspěl, bude odpovídat za újmu, která předběžným opatřením vznikla účastníkovi nebo třetí osobě. K zajištění škody nebo jiné újmy, která by takto vznikla, je navrhovatel povinen složit jistotu ve výši 50 000 Kč, jinak bude návrh na předběžné opatření odmítnut. Tato úprava zavedená novelou zák. č. 59/2005 Sb. by jistě mohla ovlivnit ochotu fyzické osoby podat návrh na nařízení předběžného opatření. Povinnost složit jistotu však odpadá, pokud je splněna některá z podmínek ustanovení §75b odst. 3 OSŘ. Z nich ve věcech ochrany osobnosti přicházejí v úvahu buď případy, kdy navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření osvědčí,

že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, nebo kdy je zde nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mohla návrhovateli vzniknout újma, a návrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit. Kromě toho se jistota vrací, pokud předběžné opatření z různých důvodů nařízeno nebude (návrh bude pravomocně zamítnut nebo odmítnut nebo bude řízení zastaveno), nebo pokud jistota nebude použita k uspokojení práva na náhradu škody nebo jiné újmy, ať už proto, že žaloba podle §77a odst. 2 OSŘ vůbec podána nebude, nebo pravomocné rozhodnutí soudu vyslovilo, že jistota takto nebude použita, nebo také v případě, že jistoty nebude třeba z nějakého jiného důvodu (např. náhrada škody nebude uložena v relutární podobě).

Pokud se týče druhu předběžného opatření, který bude nařízen, je třeba zvolit takový, který konkrétním okolnostem případu vyhovuje nejlépe. Druhy předběžných opatření jsou vypočteny v §76 odst. 1 OSŘ. Ve věcech ochrany osobnosti nebudou všechny tyto druhy přicházet v úvahu, nejspíše se bude jednat o předběžná opatření uvedená pod písmeny d), e), f), tedy ta, která ukládají účastníku (popřípadě třetí osobě, lze-li to na ní spravedlivě žádat), aby složil peněžitou částku nebo věc do úschovy soudu, aby nenakládal s určitými věcmi nebo právy, nebo aby něco vykonal, něčeho se zdržel, nebo něco snášel.

Při nařizování předběžného opatření bude však vždy třeba pečlivě vážit, zda nezasahuje nepřipustným způsobem do práv a svobod těch, kterým je ukládáno. Např. v konkrétním případě nebylo za přípustné uznáno předběžné opatření, kterým bylo žalovanému uloženo zdržet se v deníku, který vydával, uveřejnění jakýchkoliv komentářů a informací týkajících se osoby žalobce (s výjimkou přetiskování zpráv převzatých od oficiálních tiskových agentur) do rozhodnutí ve věci samé. Jednalo se totiž o nepřipustnou restrikcii svobody projevu.¹⁰⁾

3.3.3. Ochrana poskytovaná prostřednictvím žalob neuvedených v §13 OZ

Podle §13 OZ má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Z uvedení slova „zejména“ vyplývá, že se jedná o výčet demonstrativní, a že lze tedy na ochranu osobnosti fyzické osoby užít i jiných druhů žalob, výslovně v tomto ustanovení neuvedených.

To znamená, že fyzická osoba by se např. mohla žalobou domáhat, aby soud v rozhodnutí konstatoval nepravdivost určitého výroku, který byl o ní rozšiřován, aby vyslovil neoprávněnost určitého zásahu do práva na ochranu její osobnosti, nebo určil, že určitým způsobem bylo do tohoto práva zasaženo. I zde se tedy jedná o žaloby na ochranu osobnosti fyzické osoby a k řízení o nich je věcně příslušný krajský soud podle ustanovení §9 odst. 2 písm. a) OSŘ. Naopak tyto žaloby nejsou žalobami určovacími podle ustanovení §80 písm. c) OSŘ, tedy žalobami o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Proto není třeba, aby žalobce prokazoval naléhavý právní zájem na takovém určení.¹¹⁾ Může zde ovšem dosti záležet na správné formulaci žalobního petitu.¹²⁾

Neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti může ovšem být zároveň nekalosoutěžním jednáním (např. v případě, že by jeden z účastníků hospodářské soutěže využíval ke svému prospěchu pro účely reklamní zachycení podoby určité osoby, která by k takovému užití nedala souhlas, a které soutěžitel v důsledku toho neposkytl úplatu, kterou by jinak jistě vyžadovala) nebo porušením obchodního tajemství. V takovém případě lze použít ty právní prostředky ochrany, které proti takovýmto jednáním poskytují příslušné právní předpisy, jmenovitě obchodní zákoník.¹³⁾

V úvahu přichází i žaloba o vrácení bezdůvodného obohacení, kterou je za podmínek §451n. OZ možno použít, dojde-li ke vzniku hmotné újmy. Tak by tomu mohlo být právě v případě využití obrazových snímků

získaných bez souhlasu fyzické osoby pro reklamní účely.

O formulaci žalobního návrhu již byla učiněna zmínka výše. Je důležité, aby žalobní petit nebyl formulován obecně a neurčitě. Měl by v něm být přesně označen především subjekt neoprávněného zásahu, dále subjekt, kterému je ochrana poskytována, a konečně způsob neoprávněného zásahu, tedy jak konkrétní hodnota osobnosti fyzické osoby, která byla neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti dotčena, tak také doba, místo, obsah a forma neoprávněného zásahu.

3.3.4. Ochrana poskytovaná prostřednictvím žaloby na náhradu škody

Pokud někdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí zároveň újmu majetkovou, tedy škodu, která se bezprostředně promítá do majetkové sféry fyzické osoby, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo zasaženo, a je vyčíslitelná v penězích, odpovídá za ni podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu. Jedná se vlastně o prostředek nepřímé ochrany osobnosti fyzické osoby s funkcí reparační. Jeho cílem je, aby ten, kdo za škodu odpovídá, ji také napravil a vyrovnal porušenou majetkovou rovnováhu, prostřednictvím čehož zároveň působí jako prostředek speciální i generální prevence (působí jak na samotný odpovědný subjekt, tak na třetí osoby, aby se zdržely neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti).

Pokud se týká podmínek vzniku, způsobu a rozsahu náhrady škody, řídí se i právo na náhradu škody způsobené neoprávněným zásahem do osobnostních práv obecnými ustanoveními občanského zákoníku o náhradě škody tak, jak na ně odkazuje §16 OZ. Proto je ke vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu nutná existence několika skutečností. Jsou jimi protiprávní úkon (v daném případě neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti), vznik škody (tedy majetkové újmy vyjádřitelné v penězích), příčinná souvislost mezi tímto neoprávněným zásahem a vznikem škody a konečně zavinění. Toto je velmi výrazná okolnost, která odlišuje ochranu poskytovanou prostřednictvím náhrady škody od ochrany poskytované prostředky vyjmenovanými v §13 OZ. V případě odpovědnosti za škodu jako majetkovou újmu se totiž nejedná o odpovědnost objektivní, jako je tomu u odpovědnosti za újmu nemajetkovou, ale o odpovědnost za zavinění. Proto je ke vzniku této odpovědnosti zásadně třeba existence zavinění, ať už ve formě úmyslu nebo nedbalosti, přičemž zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se na základě ustanovení §420 OZ presumuje. Z toho také vyplývá, že pro původce neoprávněného zásahu existuje možnost se odpovědnosti

zprostit, pokud prokáže, že škodu nezavinil. Má tedy možnost vyvinění neboli exkulpace. Povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost a důkazní břemeno ovšem leží na něm. Z faktu, že se jedná o odpovědnost za zavinění, se dále podává, že původce neoprávněného zásahu musí být způsobilý k zavinění, aby mohl být činěn odpovědným za škodu způsobenou neoprávněným zásahem.

Pokud jde o způsob náhrady škody, nahrazuje se buď v penězích, což je primární způsob náhrady škody, nebo uvedením v původní stav, ale to pouze za předpokladu, že o to postižený požádá a je-li to zároveň možné a účelné. Z hlediska výše náhrady škody platí zásada *iudex ne eat ultra petita partium*, proto může soud fyzické osobě přiznat maximálně takovou výši náhrady škody, kterou tato požadovala. Moderační právo soudu podle §450 OZ se může uplatnit i zde.

Právo na náhradu škody se promlčuje, a to buď v subjektivní lhůtě dvou let ode dne, kdy se postižený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, nebo v objektivní lhůtě tří let od události, z níž škoda vznikla. Objektivní lhůta je v případě úmyslného zavinění desetiletá, u škody na zdraví však není. Toto právo nepřechází po smrti postižené fyzické osoby na osoby vyjmenované v §15 OZ, ale na dědice. To však neplatí u nároků na odškodnění bolestí a ztížení společenského uplatnění, protože tyto nároky smrtí fyzické osoby zanikají podle výslovné úpravy §579 odst. 2 OZ.

Vedle náhrady škody může fyzická osoba zároveň uplatnit i nároky vznikající na základě způsobení nemajetkové újmy, protože se jedná o práva odlišné povahy na sobě vzájemně nezávislá. Je tedy např. možné požadovat náhradu škody i náhradu nemajetkové újmy v penězích. Nebylo by ale možné tyto dva nároky spojit a požadovat z obou titulů dohromady jedinou částku.

V případě pouhého ohrožení majetkovou újmou by přicházel v úvahu postup v rámci odvracení hrozící škody podle §417 OZ.

3.4. Dohoda

Může se stát, že fyzická osoba, do jejíž osobnosti bylo neoprávněně zasaženo, a původce takového neoprávněného zásahu dají přednost smírnému řešení sporu, aniž by se na takovém řešení účastnil státní orgán, jako by tomu bylo např. při uzavření soudního smíru. Důvodem by mohla být kupříkladu snaha vyhnout se nežádoucí publicitě nebo finančním nákladům. Sám občanský zákoník ostatně ve svém §3 odst. 2 stanoví, že fyzické a právnické osoby, státní orgány a orgány místní samosprávy dbají mj. o to, aby případné rozpory mezi účastníky byly odstraněny především jejich dohodou.

Původce neoprávněného zásahu a postižená fyzická osoba mohou v případě vzájemné dohody uzavřít nepojmenovanou (inominátní) smlouvu podle §51 OZ, tedy smlouvu, která není zvláště upravena, pokud taková smlouva nebude odporovat obsahu nebo účelu občanského zákoníku. Forma smlouvy může být jak písemná, tak také ústní, případně konkludentní a smlouva musí splňovat náležitosti kladené na právní úkony občanským zákoníkem.

Obsahem takové smlouvy by potom např. mohla být dohoda o tom, že se původce zásahu napříště určitého zásahu do osobnosti zdrží, omluva postižené fyzické osobě ze strany původce zásahu nebo sjednání peněžitého zadostiučinění. Tato možnost není vyloučena, občanský zákoník v §13 odst. 3 stanoví pravomoc soudu určit výši peněžitého zadostiučinění pro případ soudního sporu, pokud jsou splněny podmínky stanovené v §13 odst. 2 OZ, ale v případě, že soudní řízení zahájeno nebylo, je možno stanovit výši peněžitého zadostiučinění ve smlouvě. Taková smlouva je potom právním titulem pro poskytnutí peněžitého zadostiučinění a ze strany postižené fyzické osoby nedochází k bezdůvodnému obohacení.

4. Prostředky zvláštní

4.1. Předpoklady uplatnění zvláštních prostředků ochrany osobnosti

Zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti fyzické osoby jsou vyjmenovány v ustanovení §13 odst. 1 OZ. Podle něho má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. To přitom může být za podmínek §13 odst. 2 OZ poskytnuto i v penězích. Jak je vidět, jedná se o prostředky různé povahy, což je vyvoláno skutečností, že sama osobnost fyzické osoby a její jednotlivé hodnoty jsou značně různorodé ve svém obsahu a projevech, a je tedy možno do nich také nejrozličnějšími způsoby zasáhnout. Proto je třeba poskytnout proti takovým zásahům odpovídající škálu prostředků ochrany. Tyto prostředky je možné použít buď izolovaně, nebo je vzájemně kombinovat v případech, kdy teprve několik z nich nebo všechny současně jsou schopny zajistit osobnosti fyzické osoby ochranu dostatečně účinnou a úplnou. To mj. platí i pro současné uplatnění práva na přiměřené zadostiučinění morální a přiměřené zadostiučinění peněžité.

Aby bylo možno s úspěchem uplatnit některý z těchto zvláštních právních prostředků ochrany osobnosti u soudu, musí být splněno několik podmínek.

První podmínkou je *existence zásahu, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu, spočívající buď v porušení či jen v ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální jednotě (integritě).*¹⁴⁾

Není nutné, aby zásah do práva na ochranu osobnosti byl způsobilý porušením hodnoty osobnosti chráněné ustanovením §11 OZ. Tento závěr lze z ustanovení občanského zákoníku spolehlivě dovodit. Předně je tu ustanovení §4 OZ, které stanoví, že proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, lze se domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán. Z ustanovení §11 OZ, které deklaruje právo fyzické osoby na ochranu

její osobnosti, ani z ustanovení §13 OZ, které vypočítává některé právní prostředky ochrany osobnosti fyzické osoby, nevyplývá žádné omezení v tom směru, že by ochrana měla být poskytována pouze proti zásahům způsobilým právo na ochranu osobnosti porušit. Konečně je tu princip prevence, který je jednou ze základních zásad, na kterých je postaven platný občanský zákoník a občanské právo vůbec. Postačí tedy ohrožení osobnosti fyzické osoby. *Požadavek, aby podmínkou úspěšného uplatnění práva na ochranu osobnosti bylo vyvolání následků, by znamenal povinnost soudu tyto následky zjišťovat. U práva na ochranu občanské cti, kde následek spočívá ve snížení vážnosti u spoluobčanů a v ohrožení postavení i uplatnění občana ve společnosti, by zjišťování takových okolností mohlo být v rozporu s cílem právní úpravy ochrany osobnosti.*¹⁵⁾ Proto např. zásahem do práva na čest a důstojnost fyzické osoby nemusí být zároveň snížena vážnost postavení fyzické osoby ve společnosti. Postačí, že zásah byl objektivně způsobilý snížit tuto vážnost v určitém konkrétním směru, tedy snížit vážnost fyzické osoby jako osoby v konkrétním postavení, např. jako matky. Tato podmínka by nebyla splněna např. tehdy, kdyby určitá difamující tvrzení byla vyřčena za takových okolností, že by nevyvolávala obavu, že by se mohla dostat na vědomí třetím osobám.

Zásah tedy bude spočívat v určitém jednání, které se dotýká práv chráněných §11 OZ a je způsobilé je ohrozit či porušit. Může se tak stát nejrůznějším způsobem, ať už ústně (vyřčením difamujícího údaje na veřejnosti, sdělením skutečností intimního života třetí osobě, slovní urážkou, apod.), písemně (např. článkem v tisku zasahujícím do cti a důstojnosti fyzické osoby) nebo i jiným způsobem (neoprávněným pořízením obrazových záznamů fyzické osoby, urážlivým posuňkem apod.) Může se jednat jak o chování aktivní, tak o chování pasivní.¹⁶⁾ *Pojem chování či konání může mít podobu jak jednání aktivního, tak jednání pasivního – tj. opomenutí: neboť i opomenutím může být*

porušena právní či jiná povinnost, i opomenutím může být způsobena újma fyzické osobě, ať už majetková či nemajetková.¹⁷⁾

Při hodnocení zásahu jako způsobilého ohrozit či porušit některou z hodnot osobnosti fyzické osoby se uplatňuje objektivní kritérium. To znamená, že není možné, aby se stal rozhodujícím činitelem subjektivní pocit postižené fyzické osoby. Jiný přístup by mohl vést až k založení určité nerovnosti mezi původci zásahů do osobnosti fyzických osob, protože by vylučoval uplatnění těchto prostředků ochrany např. v případě, kdy by si fyzická osoba zásah neuvědomovala (jednalo by se např. o dítě nebo osobu zbavenou způsobilosti k právním úkonům pro těžkou mentální poruchu). Obecně tedy bude v konkrétním případě stačit, přesáhne-li zásah určitou přípustnou míru a nebude již možno jej v demokratické společnosti tolerovat.

Druhou podmínkou, jejíž naplnění je nutné, aby mohly být zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti úspěšně uplatněny, je, že zásah musí být neoprávněný, tedy protiprávní. *Neoprávněným zásahem je takový zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem.¹⁸⁾* Jedná se tedy o zásah, který je v rozporu s právy a povinnostmi původce tohoto zásahu, které stanoví právní řád. Neoprávněnost je objektivní kategorií.

V konkrétním případě nemusí být ovšem jednoznačné, kdy se skutečně bude jednat o neoprávněný zásah, který je způsobilý ohrozit nebo porušit osobnost fyzické osoby v její fyzické a morální integritě. Tak např. Nejvyšší soud se v jednom ze svých rozhodnutí zabýval uveřejňováním nepravdivých údajů. *Samo uveřejnění nepravdivého údaje, dotýkajícího se osobnosti fyzické osoby, zakládá zpravidla neoprávněný zásah do práva na ochranu její osobnosti.¹⁹⁾* Ústavní soud k tomu v jednom ze svých nálezů dodává: *Každé zveřejnění nepravdivého údaje nemusí automaticky znamenat neoprávněný zásah do osobnostních práv, takový zásah je dán pouze tehdy, (1.) jestliže mezi zásahem a*

porušením osobnostní sféry existovala příčinná souvislost a (2.) jestliže tento zásah v konkrétním případě přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti tolerovat nelze.²⁰⁾

V případě uveřejnění difamujících skutečností se lze zásadně zprostit odpovědnosti tím, že původce prokáže, že dané skutkové tvrzení je pravdivé. Jedná se o tzv. důkaz pravdy. Pokud se podaří prokázat pravdivost jen u části předmětných skutkových tvrzení, půjde o částečný důkaz pravdy.²¹⁾ Ale i pravdivá skutková tvrzení mohou být takového charakteru, že nebude možné proti nim občanskoprávní ochranu odmítnout. Jedná se zde zejména o skutečnosti soukromého (intimního) života fyzické osoby, jejichž uveřejnění bude vždy zakládat neoprávněný zásah do práva na ochranu soukromí, ledaže by je dotčená fyzická osoba sama šířila a tím je z okruhu těchto skutečností vyloučila, nebo by dala k takovému šíření souhlas. Dále by se mohlo jednat o případy, kdy pravdivá skutková tvrzení budou uvedena způsobem nebo za okolností, že budou objektivně vyvolávat dojem zkreslující pravdu, a budou tedy působit difamačně, nebo tehdy, když by fyzická osoba měla oprávněný zájem na tom, aby uvedena nebyla, který by převážil nad zájmem na jejich uvedení. Např. informace o spáchaném trestném činu by byla uveřejněna v době, kdy trest byl již odpykán a odsouzení zahlazeno. Pravdivost je ovšem nemožné zkoumat u kritiky, protože tato má povahu subjektivní, takže by u ní nepřicházel v úvahu ani důkaz pravdy.²²⁾

Existují okolnosti, jejichž existence vylučuje kvalifikovat zásah do práva na ochranu osobnosti jako neoprávněný, byť by se mohl jevit jako právu odporující. Hovoří se potom o okolnostech vylučujících neoprávněnost.

První z těchto okolností je svolení dotčené fyzické osoby. Fyzická osoba je zásadně ve sféře občanského práva obdařena dispoziční autonomií a může tedy udělovat souhlas k dispozicím s jednotlivými hodnotami své osobnosti. To však neplatí bezvýhradně. U některých

hodnot osobnosti je takováto dispozice vyloučena, protože existuje zvláštní veřejný zájem na její ochraně, který převažuje nad zájmem fyzické osoby udělit souhlas. Případné svolení by se potom přičilo zákonu nebo dobrým mravům, a bylo by tedy neplatné a uskutečněný zásah neoprávněný. Takovou hodnotou osobnosti bude nejčastěji právo na tělesnou integritu (např. nelze udělit souhlas k vlastnímu usmrcení), právo na osobní svobodu (např. se nelze zavázat, že fyzická osoba nadále nebude vycházet z domova) nebo právo na čest a důstojnost. Naopak v možnosti udělit souhlas k zachycení své podoby fyzická osoba zpravidla omezována nebude.

Svolení může být uděleno výslovně i konkludentně a je-li zároveň právním úkonem, musí splňovat všechny náležitosti kladené na právní úkony občanským právem. Musí být dáno předem a je kdykoliv odvolatelné, byť by bylo označeno jako neodvolatelné, jelikož může nastat taková změna okolností, že by na fyzické osobě nebylo již možno spravedlivě požadovat, aby svolení trvalo. Použití hodnoty osobnosti bude však jen tehdy oprávněné, pokud se bude uskutečňovat za podmínek, které fyzická osoba znala nebo znát musela.

Dalším případem okolnosti vylučující neoprávněnost je, pokud je zásah dovolen zákonem s ohledem na závažné veřejné zájmy, které jsou v demokratické společnosti nezbytné. Sem budou spadat v první řadě tzv. zákonné licence uvedené v §12 OZ. Jedná se o zákonnou úřední licenci (§12 odst. 2 OZ), zákonnou vědeckou a uměleckou licenci a zákonnou zpravodajskou licenci (§12 odst. 3 OZ). Je třeba podotknout, že žádná ze zákonných licencí se netýká reklamy, a pokud by došlo k prolínání některé z licencí s reklamou (např. reklama by zároveň byla uměleckým dílem), bude třeba dát v takovém případě přednost právu na ochranu osobnosti. Zákonné licence lze ovšem nalézt i v jiných zákonech než v občanském zákoníku. Lze jmenovat např. prohlídku těla podle §114 odst. 1 trestního řádu²³⁾, vyšetření duševního stavu podle §116 odst. 1

trestního řádu nebo neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytné k záchraně života nebo zdraví podle §23 odst. 3 zákona o péči o zdraví lidu²⁴⁾. Přitom možnost použití všech zákonných licencí by měla být vykládána restriktivně, zásadně bude třeba dát přednost získání souhlasu dotčené fyzické osoby.²⁵⁾

Třetí okolností vylučující protiprávnost je výkon subjektivního práva stanoveného zákonem, zcela v duchu občanskoprávní zásady *neminem laedit qui iure suo utitur*. Jedná se o škálu různých subjektivních práv a je možno zde uvést pouze několik příkladů. V úvahu bude např. přicházet obecná svépomoc podle §6 OZ, nutná obrana a krajní nouze podle §418 OZ, odvracení škody podle §417 OZ a celá řada základních práv a svobod zaručených již Listinou základních práv a svobod, z nichž bude s právem na ochranu osobnosti často přicházet do kolize zejména právo na informace a svobodu projevu podle čl. 17 Listiny, zvláště pak právo kritiky. V případě ochrany osobnosti se ovšem také jedná o jedno ze základních práv (srov. zejména čl. 10 Listiny), takže za situace, kdy proti sobě v konkrétním případě budou stát dvě základní práva na stejné úrovni, bude třeba citlivě vážit, aby jednomu nebyla neodůvodněně dána přednost před druhým. Takové posouzení bude především věcí judikatury. Tak např. otázce oprávněné (přípustné) kritiky byla v judikatuře obecných soudů i Ústavního soudu věnována značná pozornost. Přípustná kritika musí vyhovovat několika kritériím. Především musí vycházet z pravdivých podkladů, ze kterých logicky vyvodí odpovídající hodnotící úsudky (jedná se tedy o kritiku věcnou). Dále musí být založena na konkrétních uvedených skutečnostech, nikoliv na pouhých všeobecných soudech konkrétními skutečnostmi nepodepřených (musí tedy být konkrétní). Konečně kritika musí být přiměřená také co do svého obsahu a formy, které nesmí vybočovat z mezí nezbytných k dosažení konkrétního společensky aprobovaného cíle. Nesmí tedy např. používat takových výrazů, [...] *jejichž míra*

expresivity je ve značném nepoměru k cíli kritiky (tohoto cíle by bylo lze dosáhnout i bez takovýchto výrazů) a z nichž vyplývá úmysl kritizovanou osobu urazit [...].^{26) 27)}

Konečně⁸⁾ je okolností vylučující neoprávněnost také výkon právní povinnosti uložené zákonem. Tak např. úkony provedené orgány činnými v trestním řízení v rámci trestního stíhání v souladu s právními předpisy nebudou neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti, a to ani v případě, že by byl později obžalovaný před soudem zproštěn obžaloby.²⁸⁾ Taktéž výpověď svědka v soudním řízení, která nevybočuje z rámce právních předpisů, nemůže být neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti.

Pro všechny okolnosti vylučující neoprávněnost ovšem platí, že provedený zásah zůstává oprávněným pouze tehdy, jestliže se stal přiměřeným způsobem a zároveň není-li [...] *v rozporu s takovými oprávněnými zájmy fyzické osoby, na kterých je třeba s ohledem na požadavek zajištění elementární úcty k důstojnosti její osobnosti za všech okolností bezpodmínečně trvat [...].²⁹⁾*

Třetí podmínkou nezbytnou k tomu, aby bylo možno úspěšně uplatnit zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti, je příčinná souvislost mezi zásahem objektivně způsobilým ohrozit nebo porušit osobnost fyzické osoby a způsobenou nemajetkovou újmou.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že předpokladem poskytnutí ochrany prostřednictvím některého ze zvláštních prostředků ochrany osobnosti není zavinění původce neoprávněného zásahu. Uplatňuje se zde tedy přísný objektivní princip. To je také závažná okolnost odlišující občanskoprávní odpovědnost za nemajetkovou újmu jednak od odpovědnosti za škodu, jednak od veřejnoprávních druhů odpovědnosti (trestněprávní nebo správněprávní). Není tedy rozhodující, zda původce neoprávněného zásahu jednal úmyslně, z nedbalosti, nebo dokonce v omluvitelném omylu. Důsledky neoprávněného zásahu jsou totiž pro

postiženou fyzickou osobu stejně, ať se na straně původce vyskytovalo zavinění či nikoliv. Občanskoprávní ochrana má tedy širší dosah než ochrana poskytovaná jinými právními odvětvími a poskytuje fyzické osobě všestranné a důsledné možnosti bránit se proti neoprávněným zásahům ze strany subjektů s rovným právním postavením.

Postižená fyzická osoba, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo, musí vždy ve svém žalobním návrhu označit ten který prostředek ochrany, kterého se domáhá. To je velmi důležité, neboť jinak by jej soud v duchu zásady *iudex ne eat ultra petita partium* (§153 odst. 2 OSŘ) nemohl přiznat.

V řízeních o ochranu osobnosti rozhodují podle §9 odst. 2 písm. a) OSŘ v prvním stupni krajské soudy. V těchto řízeních platí s účinností od 1. ledna 2001 úprava, která zavedla zákonnou koncentraci řízení. Podle §118b OSŘ tak mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti a označit o nich důkazy (a to v celém rozsahu uplatněných nároků) nejpozději do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo. Ke skutečnostem později uvedeným se nepřihlíží, ledaže by šlo o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly (vznikly) po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést. O těchto povinnostech a následcích jejich nesplnění musí být účastníci poučeni v předvolání k prvnímu jednání ve věci. Ke koncentraci může dojít také na základě rozhodnutí soudu za podmínek uvedených v ustanovení §118c odst. 1 OSŘ.

Závěrem ještě poznámka o soudních poplatcích u sporů na ochranu osobnosti. *Právo na ochranu osobnosti je hodnota, u níž je pojmově vyloučeno její vyjádření v penězích.*³⁰⁾ Pro určení výše soudního poplatku proto nebude rozhodující navrhovaná výše peněžitého zadostiučinění, jelikož se nejedná o hodnotu věci, ale o jeden z prostředků ochrany proti neoprávněnému zásahu do práva na ochranu osobnosti.

4.2. Subjekty

Je třeba zmínit se také o subjektech, které mohou úspěšně uplatnit zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti, tedy subjektech aktivně legitimovaných¹⁸, a subjektech, proti kterým jsou tyto právní prostředky namířeny, tedy subjektech legitimovaných pasivně.

Subjektem všeobecného osobnostního práva a jednotlivých dílčích osobnostních práv jsou obecně fyzické osoby. Pouze fyzickým osobám také přísluší občanskoprávní ochrana jejich osobnosti, a to včetně fyzických osob nezletilých, osob zbavených způsobilosti k právním úkonům nebo na své způsobilosti k právním úkonům omezených, tedy včetně těch fyzických osob, které nejsou pro svůj věk nebo psychický stav schopny chápat újmu, která jim vzniká neoprávněným zásahem do práva na ochranu jejich osobnosti. V takovém případě musí být osoba pro uplatnění právních prostředků ochrany osobnosti zastoupena svým zákonným zástupcem. Podle §7 OZ samostatná právní subjektivita, tedy včetně občanskoprávní ochrany osobnosti, vzniká narozením a tuto subjektivitu má i počaté dítě, narodí-li se živé. Narodí-li se tedy dítě živé, vzniká mu samostatná občanskoprávní ochrana zpětně od početí, do té doby je chráněno jako součást těla matky spolu s ní.

Zásadně tedy platí, že jako právo ryze osobní může ochranu osobnosti uplatňovat pouze konkrétní dotčená fyzická osoba. Občanský zákoník ovšem obsahuje ve svém §15 ještě speciální úpravu tzv. posmrtné (postmortální) ochrany, která umožňuje chránit osobnost fyzické osoby i po její smrti. Podle §15 OZ přísluší po smrti fyzické osoby uplatňovat právo na ochranu její osobnosti jejímu manželu a dětem, a není-li jich, pak jejím rodičům. Jedná se o situaci, kdy v zákoně taxativně vypočteným osobám vzniká zvláštní originární osobnostní právo na uplatnění právní ochrany osobnosti zemřelé fyzické osoby. Na tyto osoby nepřecházejí osobnostní práva ze zemřelé fyzické osoby. Vzniká jim zvláštní právo, jehož předmětem jsou ty zájmy fyzické osoby, které

existují po její smrti, určitá pieta, význam zemřelého. Ke slovu by mohlo přijít např. tehdy, když by bylo zasahováno do cti zemřelé osoby, kdyby byla neoprávněně uveřejněna její osobní korespondence i při ochraně tělesných ⁸ostatků zemřelého. Není ale rozhodující, zda k neoprávněnému zásahu do osobnosti došlo až po smrti dotčené fyzické osoby, nebo ještě za jejího života. Okruh oprávněných osob je v zákoně stanoven poměrně úzce a jedná se o osoby, které zpravidla mívají k postižené fyzické osobě blízký osobní vztah.³¹⁾ Tyto osoby jsou rozděleny do dvou skupin. V rámci té které skupiny může ochranu uplatnit kterákoliv z osob v ní uvedených, a to jak sama, tak společně s ostatními. Souhlasu ostatních osob třeba není, ochranu lze uplatnit dokonce i proti jejich výslovně projevené vůli.

V první skupině se jedná o manžela (manželku) zemřelé osoby a její děti. Nemůže však jít o manžela pravomocně rozvedeného, o druha či družku zemřelého, příp. o osobu stejného pohlaví, jako byla zemřelá osoba. Ochranu však mohou uplatnit osvojenci zemřelé fyzické osoby.

Ve druhé skupině to pak jsou rodiče zemřelého včetně osvojitelů. Osoby druhé skupiny mohou posmrtnou ochranu uplatnit až v případě, že není osob uvedených ve skupině první. Nestačilo by, že manžel a děti ochranu sami uplatnit nechtějí. Nebude-li již ani osob uvedených ve druhé skupině, možnost uplatnit ochranu osobnosti fyzické osoby zcela zanikne.

Bylo již řečeno, že na osoby vypočtené v ustanovení §15 OZ nepřecházejí osobnostní práva zemřelé fyzické osoby. Jejich zvláštní původní osobnostní právo se od vlastního osobnostního práva zemřelého liší co do obsahu, rozsahu i funkce. Tak např. učiní-li fyzická osoba ještě za svého života nějakou dispozici s oprávněními vyplývajícími z práva na ochranu její osobnosti, osoby uvedené v §15 OZ se od takového rozhodnutí nemohou po smrti fyzické osoby odchýlit. Naopak fyzická osoba nemůže za života určitým způsobem disponovat

s některými hodnotami své osobnosti, např. nemůže disponovat se svými nepárovými tělesnými orgány nepostradatelnými pro její další život, zatímco osoby uvedené v §15 OZ mohou.

Pokud pak fyzická osoba podala ještě za svého života žalobu na ochranu své osobnosti, nemohou tyto osoby v řízení pokračovat a soud by byl nucen řízení zastavit podle §107 odst. 1, 5 OSŘ. Dané osoby by pak mohly ovšem podat žalobu vlastní. Stejně tak není možné, aby tyto osoby po smrti fyzické osoby vedly výkon rozhodnutí na ochranu osobnosti zemřelé fyzické osoby, protože na ně nepřechází právo z rozhodnutí (§256 odst. 1 OSŘ).

Není sporu o tom, že osoby uvedené v ustanovení §15 OZ mohou po smrti dotčené fyzické osoby uplatnit právo na upuštění od neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti zemřelého, na odstranění následků těchto zásahů a na přiměřené morální zadostiučinění. Daleko složitější je ale otázka, zda mohou také úspěšně uplatnit právo na poskytnutí peněžitého zadostiučinění. Zde existují dva protikladné názory. První z nich vychází ze skutečnosti, že funkcí peněžitého zadostiučinění je zmírnit způsobenou nemajetkovou újmu právě té fyzické osobě, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno. Ve vztahu k jiným osobám tuto svou satisfakční funkci plnit nemůže, má proto ryze osobní povahu a je natolik úzce spjata s dotčenou fyzickou osobou, že její smrtí zaniká. Jedná se o velmi podobné právo, jako je právo na odškodnění bolestí a ztížení společenského uplatnění podle §444 odst. 1, 2 OZ, které podle výslovného ustanovení §579 odst. 2 smrtí zaniká. Právo na peněžité zadostiučinění z výše uvedených důvodů nepřechází ani na dědice, ani na osoby uvedené v §15 OZ. Proto je tyto osoby nemohou po smrti fyzické osoby ani uplatnit samostatně, ani pokračovat v řízení, jehož byla zemřelá fyzická osoba účastníkem (to by muselo být zastaveno podle §107 odst. 1, 5 OSŘ), ani přijmout plnění, pokud byl již za života

fyzické osoby nařízen výkon rozhodnutí. Pouze v případě, že nárok byl ještě za života fyzické osoby úspěšně vymožen, stává se součástí dědictví.

Podle druhého názoru nelze na jedné straně přiznávat osobám uvedeným v §15 zadostiučinění morální a zadostiučinění peněžité jim upírat, protože z dikce §15 nevyplývá žádné omezení jednotlivých forem zadostiučinění. Osoby uvedené v §15 mnohdy nesou nepříznivé následky neoprávněného zásahu společně s postiženou fyzickou osobou a třeba i stejně citelně. Kromě toho přiznané peněžité zadostiučinění slouží často také jim a nikoliv pouze postižené fyzické osobě. Tento názor tedy vychází především z výkladu gramatického, aniž by se zabýval systematickými souvislostmi a funkcí peněžitého zadostiučinění. Nelze též přehlédnout, že v případě skutečně citelných následků postihujících osoby uvedené v §15 by za splnění podmínek §13 odst. 2 OZ nebylo vyloučeno, aby podaly žalobu o peněžité zadostiučinění z titulu zásahu do jejich vlastní osobnosti.

Ohledně osob oprávněných uplatňovat právní prostředky na ochranu osobnosti je možno učinit ještě zmínku o právní úpravě obsažené v někdejší §14 OZ, která tvořila součást původního znění platného občanského zákoníku, byla však později zrušena s tím, že nebyla v praxi využívána. Pokud se zásah směřující proti osobnosti fyzické osoby týkal její činnosti v právnické osobě (v tehdejší terminologii se jednalo o občana a společenskou organizaci), mohla právo na ochranu osobnosti uplatnit i tato právnická osoba. V rámci rekodifikace občanského práva se uvažuje o období tohoto ustanovení, kdy by uplatnění takové ochrany bylo až na zákonem stanovené výjimky vázáno na souhlas postiženého.³²⁾

Dále bude naopak pojednáno o subjektech pasivně legitimovaných, které se neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti dopustily. Těmi mohou být jak osoby fyzické, tak osoby právnické, dokonce i stát. Pokud se jedná o osoby fyzické, které se samy dopustily neoprávněného

zásahu do práva na ochranu osobnosti, bylo již řečeno, že se ke vzniku odpovědnosti za nemajetkovou újmu nevyžaduje zavinění. To znamená, že také není nutné, aby fyzická osoba byla způsobilá k zavinění, a je tedy možné, aby se takového zásahu dopustila i osoba nezletilá, osoba omezená na způsobilosti k právním úkonům nebo osoba způsobilosti k právním úkonům zbavená. Pokud by ale bylo zahájeno soudní řízení, musely by tyto osoby být zastoupeny zákonným zástupcem nebo opatrovníkem (srov. §22, §23, §29 OSŘ).

Pokud by však neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti způsobilá osoba, kterou jiná osoba (fyzická či právnická) použila ke své činnosti, vzniká otázka, kdo bude za takový zásah odpovídat. Zde bude nutno použít analogie (§853 OZ) k ustanovení §420 odst. 2 OZ, které tuto otázku řeší ve vztahu k odpovědnosti za škodu. Podle tohoto výkladu sama použitá osoba (nejčastěji zaměstnanec) sama za neoprávněný zásah neodpovídá, ale tento zásah se přičítá té fyzické či právnické osobě, která jeho bezprostředního původce použila ke své činnosti. Sama použitá osoba pak odpovídá pouze té osobě, která ji ke své činnosti použila, v jejich tzv. vnitřním vztahu, a nikoliv postižené fyzické osobě, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo. Předpokladem však je, aby činnost použité osoby měla místní, časový a věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění úkolů osoby, která tuto osobu ke své činnosti použila,³³⁾ jinak by se jednalo o exces, tedy vykročení či vybočení z realizace činnosti právnické či fyzické osoby, a použitá osoba by potom odpovídala přímo postižené fyzické osobě. Zvláštní situace vzniká, pokud k zásahu došlo v tisku nebo v rozhlasovém či televizním vysílání. Pokud je autorem předmětného článku či vysílané relace zaměstnanec vydavatele periodického tisku nebo provozovatele rozhlasového či televizního vysílání a tento zaměstnanec byl použit k jejich činnosti, při které došlo k neoprávněnému zásahu, lze se domáhat ochrany pouze proti takovému

vydavatelé nebo provozovatelé. Pokud by ale autorem článku či relace byla osoba od zaměstnance odlišná, lze se ochrany domáhat jak proti vydavateli periodického tisku nebo provozovateli rozhlasového či televizního vysílání, tak proti samotnému autorovi nebo proti oběma společně. Vydavatel periodického tisku nebo provozovatel rozhlasového či televizního vysílání by se nemohl odpovědnosti zprostit, ani pokud by tvrdil, že předmětný článek či relace nevyjadřuje názor redakce, dokonce ani pokud by došlo ke zveřejnění či odvysílání přímé řeči původce neoprávněného zásahu.³⁴⁾

V případě, že by původcem jednoho a téhož neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti bylo více fyzických či právnických osob, vznikne každé z nich samostatná odpovědnost. Naopak pokud by jedním jednáním bylo zároveň zasaženo do práva na ochranu osobnosti několika fyzických osob zároveň, může se ochrany domáhat jak kterákoliv z nich samostatně, tak všechny tyto osoby. V řízení by však neměly postavení nerozlučných společníků a každá z nich by byla poplatníkem soudních poplatků podle §2 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích.^{35) 36)}

Na závěr ještě poznámka k osobnímu charakteru povinnosti poskytnout přiměřené zadostiučinění. *Povinnost poskytnout zadostiučinění podle ustanovení §13 OZ je osobně spjata s osobou, která se neoprávněného zásahu do osobnostních práv fyzické osoby dopustila. Má tedy osobní charakter, a proto zaniká smrtí takovéto osoby.*³⁷⁾ Pokud by tedy žalovaný během řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení, soud by byl nucen řízení zastavit podle §107 odst. 1, 5 OSŘ.

4.3. Žaloba zdržovací

Žaloba zdržovací (nebo také negatorní) je žalobou, jíž se postižená fyzická osoba může domoci, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti. Jedná se o prostředek nepeněžitý, jehož funkce a povaha je preventivní. Jeho účelem je dosáhnout toho, aby se žalovaný zdržel nějakého konkrétního jednání, které ohrožuje nebo porušuje právo na ochranu osobnosti, tedy směřuje k povinnosti non facere.

Tento prostředek ochrany osobnosti lze použít tehdy, když neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti ještě trvá, nebo je v něm pokračováno, nebo existuje konkrétní hrozba jeho opakování v budoucnosti. Ohledně splnění těchto podmínek nese povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, povinnost důkazní a důkazní břemeno žalobce.

Pokud soud žalobě vyhoví, vysloví v rozhodnutí, že žalovaný je povinen se dalších takových zásahů do práva na ochranu osobnosti zdržet. Na rozhodnutí je ovšem třeba klást určité nároky. V první řadě by mělo specifikovat, která konkrétní hodnota osobnosti byla neoprávněným zásahem dotčena (ohrožena nebo porušena). Dále musí přesně popsat neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti, kterého je žalovaný povinen se napříště zdržet. Není možné, aby soud např. vyslovil pouze obecnou povinnost zdržet se neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti určité fyzické osoby, takový výrok by nebyl vykonatelný. Stejně tak ale není možné, aby soud v rozsudku zakázal určitou činnost, která byla úředně povolena (např. vydávání periodického tisku). V takovém případě by musel vyslovit zákaz zasahovat do práva na ochranu osobnosti v rámci takovéto činnosti určitým konkrétním způsobem. Vzhledem k tomu, že výrok zní na povinnost nekonat, není tu žádná pariční lhůta, takže rozhodnutí je vykonatelné nabytím právní moci (§161 odst. 2 OSŘ).

Od této chvíle lze také kdykoliv vést výkon rozhodnutí, pokud by se

neoprávněný zásah opakoval. Při soudním výkonu rozhodnutí by se postupovalo v rámci ustanovení §351 OSŘ. Soud by za porušení povinnosti zdržet se neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti uložil povinnému pokutu až do výše 100 000 Kč. Pokud by ani poté povinný své povinnosti nedostál, ukládal by mu soud na návrh oprávněného další přiměřené pokuty až do zastavení výkonu rozhodnutí. Přitom u těchto dalších pokut není určena ani výše, ani jejich maximální počet. Zákon pouze stanoví, že mají být přiměřené. Bude tedy záviset na úvaze soudu. Zaplacením pokut se ovšem povinný nezproštuje povinnosti splnit soudní rozhodnutí. Pokuty připadají státu.

Pro uplatnění tohoto právního prostředku ochrany osobnosti může mít význam také běh času. Je faktem, že všeobecné osobnostní právo ani jednotlivá dílčí osobnostní práva sama o sobě nepodléhají promlčení, protože se jedná o práva nemajetkového charakteru, která jsou podle §100 odst. 2 OZ a contrario z promlčení vyloučena. Stejně tak nepodléhají ani prekluzi. Plynutí času přesto může mít význam pro použitelnost toho kterého prostředku ochrany osobnostních práv, protože může způsobit ztrátu vynutitelnosti práva. Pro úspěšné uplatnění každého práva u soudu je totiž základním předpokladem existence právního zájmu. Z toho důvodu se upuštění od neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti nelze úspěšně dovolat, pokud již tento zásah sám netrvá, není v něm pokračováno, ani nehrozí konkrétní nebezpečí jeho opakování v budoucnu.

4.4. Žaloba odstraňovací

Žalobou odstraňovací (nebo také restituční) se bude postižená fyzická osoba domáhat, aby byly odstraněny nepříznivé následky neoprávněného zásahu, resp. nastalý protiprávní (závadný) stav. Jedná se o prostředek nepeněžitý s funkcí restituční.

Podmínky pro to, aby žalobce se svou žalobou uspěl, jsou následující. Za prvé: je nutné, aby následky porušení osobnosti ještě trvaly, i když sám neoprávněný zásah již skončil. Za druhé: je třeba, aby následky neoprávněného zásahu byly reálně odstranitelné. Pokud by již následky neoprávněného zásahu nebylo možno odstranit, bylo by namístež žádat spíše o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

Tento právní prostředek ochrany osobnosti tedy směřuje k tomu, aby byl odstraněn zdroj nepříznivých následků zásahu do práva na ochranu osobnosti, aby byl obnoven původní stav. Tak např. došlo-li k zásahu neoprávněným pořízením fotografie fyzické osoby, bude žalobní návrh požadovat zničení negativu a všech pořízených kopií.

Soud tedy v rozhodnutí vysloví, jaké následky neoprávněného zásahu mají být odstraněny a jakým způsobem se tak má stát. Ten by přitom měl odpovídat okolnostem neoprávněného zásahu, tedy jeho obsahu, rozsahu a formě. I zde je třeba dbát na přiměřenost a vykonatelnost výroků rozhodnutí. V tomto případě ovšem půjde o uložení povinnosti konat, takže pokud soud nestanoví delší lhůtu, bude rozhodnutí vykonatelné do tří dnů od právní moci rozhodnutí.

Pokud jde o soudní výkon rozhodnutí, půjde při něm zpravidla o takové odstranění následků, které může vykonat kdokoliv, tedy jak sám povinný, tak oprávněný či třetí osoba. Bude se tedy postupovat podle §350 OSŘ (výkon rozhodnutí provedením prací a výkonů). Ukládá-li vykonávané rozhodnutí, aby povinný podle něho provedl pro oprávněného nějakou práci (úkon), kterou může vykonat i někdo jiný než povinný, povolí soud oprávněnému, aby si dal práci, o kterou jde,

provést někým jiným, nebo aby si ji provedl sám, a to na náklad povinného. Oprávněný nebo ten, kým si oprávněný nechal práci či úkon provést, je při výkonu rozhodnutí oprávněn ke všemu, co je potřebné k provedení práce, o kterou jde. Pokud by snad takový postup nepřicházel v úvahu, protože předmětnou práci či úkon bude moci vykonat jen povinný, bylo by nutno přistoupit k ukládání pokut podle §351 OSŘ, jak o tom byla učiněna zmínka v předcházející kapitole.

Pro promlčení či prekluzi práva na odstranění následků neoprávněného zásahu bude platit totéž, co bylo uvedeno u žaloby zdržovací. Konkrétně tento právní prostředek ochrany osobnosti nebude již možno použít tam, kde předmět restituce odpadl, kde tedy již následky neoprávněného zásahu netrvají.

4.5. Žaloba o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění

Žaloba o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, neboli žaloba satisfakční, je právním prostředkem ochrany osobnosti, jehož cílem a účelem je zmírnit, popř. vyvážit nemajetkovou újmu na osobnosti fyzické osoby. Nesměřuje tedy k potrestání původce neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti (nemá represivní povahu), ani k tomu, aby byla zjednána plná náprava nemajetkové újmy (reparace).

Přiměřené zadostiučinění má podobu určitého plnění, které je přiznáno postižené fyzické osobě, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno. Má buď povahu nepeněžitého plnění, potom se jedná o zadostiučinění nebo také satisfakci morální či ideální (tato podoba zadostiučinění je primárním způsobem zmírnění nemajetkové újmy), nebo povahu plnění peněžitého (peněžitě zadostiučinění). Forma peněžitého zadostiučinění byla v občanském zákoníku výslovně zakotvena až novelou provedenou zák. č. 87/1990 Sb.³⁸⁾ Původní znění občanského zákoníku přiznání náhrady nemajetkové újmy v peněžní formě výslovně neformulovalo a teorie i praxe se shodovala v tom, že za daného právního stavu přípustné není. Vycházelo se zejména z důvodové zprávy, která se výslovně zmiňovala jen o morálním zadostiučinění, a také z osobní povahy osobnostních práv. S účinností od 28. března 1990 má však postižená fyzická osoba právo, aby jí za stanovených podmínek bylo přiznáno zadostiučinění v penězích. Tím byl zákonnou úpravou zohledněn fakt, že v některých případech je právě jen peněžní zadostiučinění přiměřenou satisfakcí (o tom viz dále).

Není vyloučeno, že nemajetkovou újmu na osobnosti bude možno v konkrétním případě účinně zmírnit pouze současným uložením morálního i peněžitého zadostiučinění. Potom bude možné a správné přiznat je zároveň – dle ustanovení §13 odst. 2 OZ to nijak nevylučuje, když stanoví, že za stanovených podmínek má fyzická osoba „též“ právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

4.5.1. Morální zadostiučinění

Morální zadostiučinění je primárním způsobem nápravy nemajetkové újmy. Je namístě jej přiznat tehdy, pokud právě tato forma vede k přiměřenému a účinnému zmírnění nemajetkové újmy. Zákon sám nestanoví, jaké konkrétní plnění morální zadostiučinění představuje. Nejčastěji se bude jednat o omluvu, odvolání difamujícího výroku apod., ať již provedené soukromou formou, nebo třeba zveřejněné v tisku. I samo konstatování faktu, že bylo určitým způsobem porušeno osobnostní právo žalobce, ve výroku rozsudku, může mít jistě satisfakční účinek, tím spíše to potom platí, je-li žalovanému uložena povinnost rozsudek uveřejnit.

Na žalobní návrh je třeba klást zejména požadavek dostatečné určitosti. To samozřejmě platí i pro následný výrok rozhodnutí. Žalobní návrh musí obsahovat určitou konkrétní formu morálního zadostiučinění. Soud bude potom posuzovat, zda právě tuto navrženou formu bude možno považovat za přiměřenou. Bude přitom vycházet z objektivního posouzení případu, jeho celkové povahy i jednotlivých okolností. Např. vezme v úvahu intenzitu a způsob zásahu, hodnotu osobnosti, která byla zasažena, nebo intenzitu a dobu trvání způsobené nemajetkové újmy. Pokud by se navrhovaná forma morálního zadostiučinění nejevila soudu přiměřenou, nemůže ji v rozhodnutí přiznat, a jestliže žalobce svůj návrh neupraví podle §95 odst. 1 OSŘ, nezbuďte soudu, než žalobu zamítnout, ledaže by v návrhu byla již zahrnuta taková forma zadostiučinění, která by přiměřená byla. Tak např. v konkrétním případě nebylo z důvodu nepřiměřenosti přiznáno zadostiučinění, které spočívalo v povinnosti žalovaného doručit písemnost obsahující omluvu všem občanům obce.³⁹⁾ Soud by měl ale dbát také o to, aby přiznané morální zadostiučinění bylo vykonatelné. Pokud tedy např. bude k uskutečnění přiznaného plnění potřebná součinnost nějaké třetí osoby (např. vydavatele periodika, ve kterém má být uveřejněna omluva), měl by si soud předem takovou

součinnost zajistit.

Pokud se týče výkonu rozhodnutí, bude podle povahy přiznaného zadostiučinění přicházet v úvahu buď postup podle §350 OSŘ, pokud bude přiznané plnění spočívat v provedení práce nebo úkonu, který může vykonat i někdo jiný než povinný (např. zveřejnění rozsudku), nebo postup podle §351 OSŘ, pokud nikdo jiný než povinný nebude moci danou povinnost splnit (např. soukromá omluva oprávněnému).

V praxi se budou vyskytovat i případy, kdy žalobce sice žádá zadostiučinění ve formě peněžitého plnění, avšak toto plnění je tak malého rozsahu, že nebude moci plnit hlavní funkci peněžitého zadostiučinění (umožnit postiženému, aby si za účelem zmírnění utrpěné nemajetkové újmy pořídil některé jiné náhradní požitky). Takové přiznané zadostiučinění, např. částka 1 Kč, bude ve skutečnosti formou zadostiučinění morálního. Hovoří se o tzv. satisfakci symbolické.

Může se stát, že forma morálního zadostiučinění bude v konkrétním případě z různých důvodů nevhodná, např. za situace, kdy vzhledem k závažnosti nemajetkové újmy by forma soukromé omluvy již nemohla být považována za přiměřenou a veřejnou omluvou by se neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti dostal do povědomí i těch osob, které do té doby o něm neměly tušení. Tak by morální zadostiučinění mělo dokonce určitý difamační efekt. Podobně by mohlo působit např. zveřejnění omluvy, kdyby od neoprávněného zásahu již uběhlo několik let (takový případ může být poměrně častý v podmínkách, kdy řízení o ochranu osobnosti jistě nepatří k časově nejméně náročným.)⁴⁰⁾ V podobných případech nezbývá než konstatovat, že [...] *pokud primární způsob zadostiučinění je v době rozhodování již natolik oslaben, že svým způsobem pozbývá své funkce, je povinností soudu tím pečlivěji zvažovat přiznání zadostiučinění finančního.*⁴¹⁾ Pokud tedy právo na přiměřené morální zadostiučinění nemůže již plnit svůj účel, nelze jej přiznat, byť ani ono nepodléhá promlčení ani prekluzi.

4.5.2. Peněžité zadostiučinění

Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích jako majetkové satisfakce má v našem právním řádu povahu podpůrnou (subsidiární), jelikož nastupuje až tam, kde by se zadostiučinění v imateriální podobě nejevilo postačujícím k účinnému zmírnění nemajetkové újmy.⁴²⁾ Nelze přehlížet, že v některých případech nebude nastalá nemajetková újma žádnými prostředky nemajetkové povahy zmírnitelná, navíc újmu na nemajetkových hodnotách snáší fyzická osoba často hůře než majetkovou škodu a neexistuje důvod chránit takové hodnoty méně účinně, než hodnoty majetkové.

Jedná se o prostředek ochrany osobnosti využívající satisfakční funkci peněz, jeho hlavním účelem je totiž umožnit fyzické osobě, do jejíhož osobnostního práva bylo neoprávněně zasaženo, aby si za získané peněžní prostředky opatřila různé náhradní požitky, které zmírní nemajetkovou újmu, která jí byla způsobena.

Podle §13 odst. 2 OZ má fyzická osoba právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích, pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění v nehmotné podobě zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti. Výši takové náhrady určí podle §13 odst. 3 OZ soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo. Zákon tedy stanoví dvě podmínky pro přiznání peněžitého zadostiučinění.

Za prvé: morální zadostiučinění se nejeví v konkrétním případě postačujícím. To znamená, že tento způsob zadostiučinění již není účinným prostředkem ke zmírnění nemajetkové újmy. Posouzení, zda tento případ nastal, je na volné úvaze soudu. Stejně jako v kterémkoliv jiném případě to ale neznamená soudní libovůli, soud bude vycházet z celkové povahy daného případu i z jeho jednotlivých okolností, např. ze způsobu neoprávněného zásahu do osobnostních práv, z intenzity a doby trvání způsobené nemajetkové újmy apod. *Při rozhodování*

o náhradě nemajetkové újmy (§13 odst. 2 OZ) musí mít soud prokázáno, že jsou tu okolnosti dokládající, že v konkrétním případě nestačí zadostiučinění podle ustanovení §13 odst. 1 OZ, a to zejména z hlediska intenzity, trvání a rozsahu nepříznivých následků vzniklých žalobci vzhledem na postavení žalobce v rodině a společnosti.⁴³⁾

Druhou podmínkou je, že neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře. Na rozdíl od podmínky uvedené na prvním místě, která musí být splněna vždy, je tato podmínka dána pouze jako jedna z možností a peněžité zadostiučinění může být přiznáno i v případech, kdy sice nedošlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře, ale jsou zde jiné okolnosti, které jsou s touto podmínkou srovnatelné. Vyplývá to ze znění ustanovení §13 odst. 2 OZ (srov. slovo „zejména“). Otázka, zda byla důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti snížena ve značné míře, bude opět na posouzení soudu v rámci jeho volné úvahy. Ani zde nejde pochopitelně o jeho libovůli a soud musí vyjít jak z celkové povahy, tak z jednotlivých okolností případu. Přitom nerozhoduje subjektivní vnímání nemajetkové újmy dotčenou fyzickou osobou, ale soud použije tzv. objektivního měřítko konkrétně a diferencovaně uplatňovaného. To znamená, že soud jednak objektivně zhodnotí konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti došlo (konkrétní uplatnění objektivního měřítko), jednak přihlédne také k věku, zaměstnání a dalším skutečnostem charakterizujícím postavení postižené fyzické osoby (diferencované uplatnění objektivního měřítko). O snížení důstojnosti dotčené fyzické osoby a její vážnosti ve společnosti ve značné míře potom půjde pouze tam, [...] kde za konkrétní situace, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k zájmům dotčené fyzické osoby lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu

vzhledem k její intenzitě, rozsahu a trvání vedoucí ke snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pociťoval jako závažnou každý, kdo se nachází na místě a v postavení postižené fyzické osoby.⁴⁴⁾ Tak jsou všechny případy posuzovány podle stejného kritéria, jak to odpovídá požadavku spravedlnosti a rovnosti subjektů.

Povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, povinnost důkazní a důkazní břemeno ohledně splnění obou těchto podmínek nese žalobce.

Jak již bylo uvedeno, výši peněžitého zadostiučinění určí podle §13 odst. 3 OZ soud s přihlédnutím k hlediskům tam uvedeným. Zákon sám nestanoví konkrétní částku ani její minimální či maximální hranici. Vzhledem k velké různorodosti jednotlivých případů by to ostatně ani nebylo možné. I zde se tedy uplatní volná úvaha soudu s tím, že přiznané zadostiučinění musí být přiměřené (srov. §13 odst. 1 OZ) a soud při stanovení částky přihlíží k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva na ochranu osobnosti došlo. Soud je ovšem omezen ještě v jiném směru. Nesmí totiž překročit částku, která je číselně určena v žalobním návrhu. Žalobce musí ve svém návrhu uvést konkrétní částku, kterou požaduje jako peněžité zadostiučinění, jinak by nebylo zřejmé, čeho se domáhá, a pokud by žalobu v potřebném směru nedoplnil, musela by být podle §43 odst. 2 OSŘ odmítnuta. Soud je potom žalobním návrhem vázán v tom směru, že navržená částka nemůže být překročena podle §153 odst. 2 OSŘ (zásada *iudex ne eat ultra petita partium*),⁴⁵⁾ může být ale přiznána částka nižší a co do zbytku navržené částky žaloba zamítnuta.

Soud tedy bude z úřední povinnosti přihlížet zejména k závažnosti způsobené nemajetkové újmy. Přiznaná částka by měla být tím vyšší, čím závažnější je nemajetková újma vzhledem ke své intenzitě, době trvání, rozsahu apod. Dále bude povinen přihlížet k okolnostem, za nichž k porušení práva na ochranu osobnosti došlo. Sem mohou spadat nejrozličnější okolnosti, které mají vztah k neoprávněnému zásahu do

osobnostních práv a které bude soud považovat za právně relevantní z hlediska spravedlivého posouzení věci. Tak např. přestože sama odpovědnost za nemajetkovou újmu je přísně objektivní, mohlo by případné zavinění nebo naopak jeho absence být posouzeno jako okolnost, za níž k porušení práva na ochranu osobnosti došlo. Další takovou okolností by např. mohlo být, že postižená fyzická osoba do jisté míry přispěla k vyprovokování neoprávněného zásahu, že mohla zneuctvující zásah sama snadno odvrátit, nebo že si jistý druh nápravy sjednala následnou svémocí prostřednictvím slovního či brachiálního útoku.⁴⁶⁾ Naopak mezi okolnosti neoprávněného zásahu nelze zahrnout majetkové poměry postižené fyzické osoby či původce neoprávněného zásahu.⁴⁷⁾

S ohledem na tato kritéria tedy soud přizná takovou částku peněžitého zadostiučinění, aby přiměřeně a účinně zmírňovala nastalou nemajetkovou újmu, přičemž skutkový stav musí být náležitě zjištěn a určená částka musí vycházet z konkrétních hledisek, která jsou objektivně přezkoumatelná. Skutečnost, že účelem peněžitého zadostiučinění je zmírnění nemajetkové újmy, ovšem nebrání tomu, aby soud přiznal i částku poměrně vysokou, lze-li ji ovšem považovat za přiměřenou a vycházející ze stanovených kritérií. Tím může peněžité zadostiučinění plnit i funkci preventivní ve smyslu speciální i generální prevence. Přesto ale tento druh nápravy nemajetkové újmy neplní funkci represivní, což odpovídá objektivní povaze odpovědnosti za nemajetkovou újmu. Neměl by ani vést k nepřípustnému obohacování postižených fyzických osob. Úloha soudní judikatury je při spravedlivém určování výše materiálního zadostiučinění nezastupitelná.

Pokud se týká splatnosti přiznané částky peněžitého zadostiučinění, povinnost zaplatit prisouzenou částku bude muset být splněna buď v pariční lhůtě tří dnů od právní moci rozsudku, nebo ve lhůtě delší, pokud takovou určí soud v rozhodnutí. Protože jde o peněžité plnění,

může soud také stanovit, že se může uskutečnit ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí (§160 odst. 1 OSŘ). Vzhledem k tomu, že až do právní moci rozhodnutí není povinnost zaplatit peněžité zadostiučinění závazně stanovena, nepřichází v úvahu úroky z prodlení. Po právní moci rozhodnutí už ale bude situace odlišná. Soudní výkon rozhodnutí lze vést všemi formami, které lze použít při vymáhání peněžité pohledávky. Jedná se o srážky ze mzdy, přikázání pohledávky, prodej movitých věcí a nemovitostí, prodej podniku a zřízení soudcovského zástavního práva k nemovitostem (§258 OSŘ).

Současná právní úprava peněžitého zadostiučinění neumožňuje, aby toto bylo v rozhodnutí přiznáno nějaké třetí osobě, např. na dobročinné účely. Aby to bylo možné, bylo by třeba výslovného zákonného ustanovení. Úspěšný žalobce samozřejmě není nijak omezen v dispozici se získanými peněžními prostředky a není ani výjimkou, že předem veřejně prohlásí, že v případě úspěchu v soudním sporu naloží se získanou částkou právě tímto způsobem.

Jinou aktuální otázkou je náhrada nemajetkové újmy, která vznikla usmrcením, případně vážným poškozením zdraví osoby, která je v blízkém rodinném nebo jiném osobním vztahu s osobou, která se takovým zásahem cítí poškozena na své vlastní osobnosti. *Respektování soukromého života zahrnuje rovněž do určité míry právo vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména v citové oblasti, aby bylo možné rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost [...].*⁴⁸⁾ I tímto způsobem tedy může dojít k porušení osobnosti fyzické osoby a v souladu s tím také soudy v takovém případě přiznávaly náhradu nemajetkové újmy v penězích, pokud byly splněny i všechny další potřebné předpoklady pro její přiznání. Tento stav trval do 1. května 2004, kdy nabyla účinnosti novela zák. č. 47/2004 Sb.,⁴⁹⁾ která přinesla novou úpravu §444 odst. 3 OZ stanovením pevných peněžitých částek poskytovaných taxativně vypočteným osobám v případě, že škoda

vznikla usmrcením. V takovém případě je manželovi (manželce) usmrceného, jeho dětem, rodičům, sourozencům a osobám blízkým žijícím ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti, a rodičům dosud nenarozeného počatého dítěte přiznána bez dokazování pevná částka jednorázového odškodnění. Od účinnosti novely již není možné, aby v těchto případech byl úspěšně uplatněn nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle §13 odst. 2, 3 OZ. Vznikl tedy stav, kdy dojde-li usmrcením k zásahu do osobnostního práva fyzické osoby zahrnuté v ustanovení §444 odst. 3 OZ, uplatní se odpovědnost za škodu, která je zásadně odpovědností za zavinění, zatímco bude-li takováto osoba např. jen těžce zraněna, bude se postupovat podle §13 OZ a bude se jednat o odpovědnost objektivní bez zřetele k zavinění.⁵⁰⁾

V některých svých aspektech vyvolává peněžité zadostiučinění určité rozpory v teorii i praxi. Jedná se za prvé o otázku, zda se mohou peněžitého zadostiučinění úspěšně domoci i osoby taxativně vypočtené v §15 OZ, kterým vzniká zvláštní originární osobnostní právo uplatňovat ochranu osobnosti fyzické osoby po její smrti, za druhé o to, zda nárok na peněžité zadostiučinění podléhá promlčení či nikoliv.

O první otázce byla již učiněna zmínka v rámci kapitoly 4.2., pojednávající o subjektech. Pokud se týká promlčení nároku na peněžité zadostiučinění, i zde jsou názorové proudy dva. Jeden z nich stojí na pozici, že právo na peněžité zadostiučinění promlčení nepodléhá. Tento názor je vyjádřen v judikatuře Nejvyššího soudu, který k dané problematice konstatuje mj. toto: *[...] jestliže se podle ustanovení § 100 odst. 2 o. z. (až na výslovně stanovené výjimky) promlčují všechna práva majetková, pak se nepromlčují nemajetková práva, mezi něž je nutno zařadit jako právo ryze osobní povahy i právo na ochranu osobnosti fyzické osoby podle ustanovení § 11 násl. o. z [...]. Smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích je pak dát do vztahu míru újmy na*

hodnotách lidské osobnosti s konkrétním finančním vyjádřením náhrady takovéto nemajetkové újmy. I tak však jde vždy o právní instrument, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby. Nelze je proto jako právo ryze osobní povahy osobnosti fyzické osoby, na něž se vztahují ustanovení § 11 násl. o. z., vydělit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv, byť se satisfakce příslušné nemajetkové újmy fyzické osoby vyjadřuje prostřednictvím finančních prostředků. Lze mít proto zato, že úvahy zmiňující údajnou podobnost zmiňovaného nároku s reparační funkcí majetkových nároků se závěrem, že nárok na přiznání satisfakce v podobě náhrady nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o. z. se promlčuje v obecné tříleté promlčecí lhůtě, nemá v tomto případě zákonný podklad. Ostatně odlišnost tohoto institutu se naznačuje např. i v rámci kontrastu k úpravě, na níž odkazuje ustanovení § 16 o.z.⁵¹⁾

Druhý názor naopak vychází ze skutečnosti, že funkce peněžitého zadostiučinění je podobná reparační funkci, kterou mají prostředky sloužící k nápravě majetkové újmy. Zejména vykazuje hodně společných rysů s právem na odškodnění bolestí a ztížení společenského uplatnění, případně na jednorázové odškodnění podle § 444 odst. 3 OZ, ohledně kterých se teorie i praxe jednoznačně shoduje, že promlčení podléhá. Z těchto důvodů peněžité zadostiučinění promlčení podléhá stejně tak, a to v tříleté promlčecí době, která začíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé, v daném případě tedy ode dne, kdy došlo k právní skutečnosti, která zakládá právo na peněžité zadostiučinění. Konkrétně to tedy bude den uskutečnění neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti, samozřejmě za předpokladu, že všechny další podmínky pro vznik odpovědnosti za nemajetkovou újmu jsou splněny. Tento názorový proud se také vypořádává s názorem, že peněžité zadostiučinění promlčení nepodléhá, a poukazuje na skutečnosti, které tento názor v potaz nebere. Je to v první řadě podobnost funkce peněžitého

zadosti učinění s podobnými nároky na náhradu škody, o kterých byla řeč výše. Dále je to určitý vývojový směr, kdy nejen moderní právní řády, ale i v našich podmínkách návrh nového občanského zákoníku chápou nemajetkovou újmu na osobnosti jako druh škody, a nakonec obava, že při neexistenci zvláštní úpravy odpovědnosti za škodu dopadající na tyto případy bude v některých případech peněžité zadosti učinění jaksi nahrazovat nárok na náhradu škody, což by mohlo vést k nerovnosti postižených fyzických osob.

Vývoj probíhající v oblasti občanského práva dá tedy za pravdu spíše názoru posledně zmiňovanému, do té doby se však dá očekávat, že se judikatura obecných soudů bude klonit k názoru Nejvyššího soudu.

Jak je vidět, tento nejmladší právní prostředek ochrany osobnosti v našem právním řádu vyvolává i po patnácti letech svého působení stále teoretické i praktické spory. Za této situace se stává naléhavým úkolem připravované rekodifikace občanského práva, aby některé otázky řešila způsobem nevzbuzujícím pochybnosti.⁵²⁾

5. Závěr

Ochranu osobnosti fyzické osoby zajišťuje v našem občanském právu již dlouhou dobu působící právní úprava občanského zákoníku, doplněná specifickými úpravami v dalších zákonech. Přestože nebyla v době po svém přijetí příliš hojně využívána, v nových společenských podmínkách po roce 1989 získávala postupně na významu a byla také mnohem častěji předmětem soudních rozhodnutí. Škála právních prostředků ochrany zahrnuje jak takové prostředky, prostřednictvím kterých se osobnosti fyzické osoby dostává okamžitá ochrana v případě neoprávněného zásahu, ať již bez účasti státních orgánů, tak s jejich přispěním, tak také prostředky, které dávají záruku náležitého zhodnocení všech relevantních okolností konkrétního případu ze strany nezávislého a nestranného orgánu, který je v našem právním řádu především povolán k poskytování ochrany subjektivním právům, tedy soudu.

Zejména úprava uvedená v ustanovení §13 OZ zaručuje standard ochrany, který je srovnatelný s ostatními moderními právními úpravami evropských států. Nejdůležitější úloha potom připadá aplikační praxi, především činnosti soudů, které mají spravedlivě, v přiměřené době a v souladu s ústavními předpisy a mezinárodními závazky našeho státu rozhodovat o žalobách na ochranu osobnosti. Požadavku přiměřené doby rozhodování se však judikatuře daří vyhovět jen velmi obtížně a hrozí, že ochrana poskytnutá až po uplynutí značné doby již nebude mít pro fyzickou osobu valný význam, byť v některých případech bude možné se takovým nepříznivým výsledkům vyhnout prostřednictvím nařízení předběžného opatření.

V současné době je rozhodující otázkou, jakým způsobem bude ochrana osobnosti upravena v rámci celkové soukromoprávní rekodifikace. Podle prozatímního stavu rekodifikačních prací by nová úprava měla částečně vycházet z úpravy současné, přináší však i některé změny. Nově by se měla kromě obecné úpravy osobnosti podrobně

zabývat úpravou některých konkrétních hodnot osobnosti, např. právem ke jménu, právem na tělesnou integritu včetně zásahů do ní a dispozice s částmi těla nebo právem na soukromí. Škálu prostředků ochrany ponechává bez zásadních změn, nově však řeší náhradu nemajetkové újmy v rámci náhrady škody. To mj. znamená zásadní průlom do dosavadní koncepce povinnosti k náhradě nemajetkové újmy na osobnosti, jelikož napříště bude ke vzniku povinnosti nahradit nemajetkovou újmu třeba naplnit také subjektivní předpoklad, čili zavinění. V porovnání s dosavadním principem objektivní odpovědnosti tedy dojde k určitému oslabení tohoto druhu občanskoprávní ochrany, byť je jednoznačným přínosem, že rekodifikace sjednocuje režim náhrady nemajetkové újmy na osobnosti fyzické osoby s dalšími druhy náhrad nemajetkové újmy, kterými jsou bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění a jednorázová náhrada při usmrcení fyzické osoby. Tím, že bude i tato újma chápána jako druh škody, bude také vyřešena otázka promlčení nároku na peněžitou satisfakci, když toto se napříště promlčovat bude. Dalšími novinkami bude např. obnovení někdejšího §14 současného občanského zákoníku a rozšíření postmortální ochrany osobnosti na osoby blízké.

I po přijetí nové úpravy a jejím nabytí účinnosti bude však nejdůležitější úloha připadat činnosti soudů v aplikační praxi, o to podstatnější, že budou rozhodovat na novém legislativním základě.

6. Poznámkový aparát

- ¹⁾ Vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- ²⁾ Zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen OZ.
- ³⁾ Zákon č. 65/1965 Sb. ze dne 16. června 1965, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 46/2000 Sb. ze dne 22. února 2000, o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001, o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 101/2000 Sb. ze dne 4. dubna 2000, o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- ⁴⁾ S tímto kritériem výslovně počítá návrh nového občanského zákoníku v §18 odst. 1: „Každý si může pomoci k svému právu za podmínek uvedených v odstavcích 2 nebo 3 sám, je-li ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.“
- ⁵⁾ Návrh nového občanského zákoníku zpřesňuje tuto podmínku ve svém §18 odst. 2 následujícím způsobem: „Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, je každý, kdo je takto ohrožen, oprávněn odvrátit jej úsilím a prostředky, jež se osobě v jeho postavení musí vzhledem k okolnostem jevit jako přiměřené.“
- ⁶⁾ V rámci přípravy nového občanského zákoníku bylo otázkou, zda nebude ochrana pokojného stavu uskutečňována ve zvláštním soudním řízení. Návrh občanského zákoníku ale sám přímo neurčuje, zda povolaným orgánem má být soud nebo jiný orgán veřejné moci, ale ponechává to na zvláštním zákoně (§15 odst. 1 návrhu), kterým je v současnosti zákon o obcích, tudíž rekodifikace sama o sobě změnu v tomto směru nepřinese. Koncepce institutu také nebude zásadním způsobem změněna, novinkou bude např. stanovení lhůt jak pro podání návrhu, tak pro vynesení rozhodnutí.
- ⁷⁾ Tento institut ostatně ve svém původním pojetí sloužil pouze jako právní prostředek ochrany držby. Tak jej znalo římské právo a rakouský obecný zákoník občanský z r. 1811. I dnes bude jeho použití přicházet v úvahu nejspíše u subjektivních práv, vyplývajících ze vztahů k nemovitostem.
- ⁸⁾ Zákon č. 99/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen OSŘ.
- ⁹⁾ Úprava předběžných opatření byla v nedávné době významně dotčena novelou provedenou zák. č. 59/2005 Sb. ze dne 5. ledna 2005, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony s účinností od 1. dubna 2005.

¹⁰⁾ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. února 1994 sp. zn. Co 16/94. Právní rozhledy, 1994, roč. 2, č. 11, s. 414-415.

¹¹⁾ Viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. února 1994 sp. zn. 5 Co 192/93. Právní rozhledy, 1994, roč. 2, č. 9, s. 329-330, dále rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. května 1995 sp. zn. Cdon 18/95. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1995 (R46/95). s. 147-152.

¹²⁾ Např. v konkrétním případě se žalobce domáhal určení, že nebyl některou z osob uváděných v ustanovení §2 odst. 1 zák. č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, a tvrdil a dokládal, že má naléhavý právní zájem na takovémto určení. Přitom neoprávněná evidence v materiálech bývalé Státní bezpečnosti se běžně považuje za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti. Nejvyšší soud konstatoval, že v daném případě se vůbec nejedná o žalobu na ochranu osobnosti ve smyslu ustanovení §9 odst. 2. písm. a) OSŘ, a že takovou žalobu náleží projednat a rozhodnout o ní příslušnému okresnímu (obvodnímu) soudu. Zde by se tedy jednalo o určovací žalobu ve smyslu ustanovení §80 písm. c) OSŘ. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. května 1995 sp. zn. Cdon 18/95. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1995 (R46/95). s. 147-152.

¹³⁾ Zákon č. 513/1991 Sb. ze dne 5. listopadu 1991, obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁾ KNAP, K. a kol. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 150.

¹⁵⁾ DOLEŽÍLEK, J. Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti. Praha: ASPI, 2002, s. 14-15.

¹⁶⁾ Např. v konkrétním případě vyslal zaměstnavatel svého zaměstnance, aby vykonával práci v zahraničí, konkrétně v SRN, přičemž jej opakovaně ujistil, že vyřídil všechny potřebné formality, včetně pracovního povolení, a že zaměstnanec nemusí nic vyřizovat sám. Pracovní povolení přesto nezajistil a zaměstnanec byl v Německu zadržen, vyslýchán, bylo mu zakázáno vykonávat práci, posléze byl vyhoštěn a byl mu uložen zákaz vstupu na území SRN na dobu jednoho roku. Navíc jeho rodina a spolupracovníci nevěřili jeho vysvětlení situace a byli přesvědčeni, že v Německu „něco vyvedl“. Tím došlo i k poškození jeho cti v jeho osobním, rodinném i pracovním životě. Obecné soudy sice judikovaly, že neoprávněného zásahu do osobnostních práv se nelze dopustit pasivním chováním, ale pouze aktivním jednáním, Ústavní soud se však s jejich názorem neztotožnil (viz náleží Ústavního soudu ze dne 24. října 1995 sp. zn. I. ÚS 15/95. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 4. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1996 (Nález č. 66), s. 151-155).

¹⁷⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 24. října 1995 sp. zn. I. ÚS 15/95. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 4. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1996 (Nález č. 66), s. 154.

¹⁸⁾ KNAP, K. a kol. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha: Linde, 2004, s.153.

¹⁹⁾ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.července 1995 sp. zn. Cdon 24/95. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1996 (R 15/96), s. 34.

²⁰⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 8. února 2000 sp. zn. I. ÚS 156/99. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 17. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 2001 (Nález č. 19), s. 133.

²¹⁾ Takový důkaz pravdy nebyl v minulosti považován za postačující ke zproštění odpovědnosti, ale pod vlivem judikatury Ústavního soudu není vyloučeno, že by v některých konkrétních případech k tomuto výsledku vést mohl. Ústavní soud totiž ve svém nálezu ze dne 8.2.2000 sp. zn. I. ÚS 156/99 konstatoval, že je nutno brát v úvahu specifika běžného periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti. Ten musí především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem přistupovat k určitým zjednodušením a každé zjednodušení samo o sobě nemusí znamenat zásah do osobnostních práv dotčených osob. Celkové vyznění určité informace ale musí odpovídat pravdě.

²²⁾ Přesto ani u kritiky není otázka pravdivosti zcela bez významu. Může být totiž důležitá ohledně skutečností, ze kterých kritika své závěry vyvozuje. Tak např. Nejvyšší soud v jednom ze svých rozsudků konstatoval: *Použití kritiky, ironizování, odsuzování a zavrhování jednání nebo činnosti fyzické osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován nepravdivý údaj, představuje zpravidla citelný neoprávněný zásah do práva fyzické osoby na ochranu její osobnosti, přičemž tu jde o značnou intenzitu neoprávněného zásahu, který bude obvykle mít nepříznivé důsledky pro takto postiženou osobu co do jejího postavení v rodině a ve společnosti. A dále: Kritiku počínání fyzické osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován pravdivý údaj (nejde-li o tvrzení, které se dotýká intimní sféry života fyzické osoby), nelze zpravidla pokládat za odporující ustanovení §11 OZ, a to i když v kritice bylo použito v odpovídající míře ironizování, odsuzování a zavrhování kritizovaného počínání fyzické osoby.* (Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.července 1995 sp. zn. Cdon 24/95. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1996 (R 15/96), s. 34).

²³⁾ Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁾ Zákon č. 20/1966 Sb. ze dne 17. března 1966, o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁾ V praxi vznikla otázka, zda ustanovení §125 OSŘ o tom, že za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zakládá zákonnou úřední licenci k použití projevů fyzických osob osobní povahy v důkazním řízení. Nejvyšší soud zaujal názor, že důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými

právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby (tedy např. práva na ochranu osobnosti), je důkazem nepřipustným, a soud jej proto neprovede. Viz rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. dubna 1997 sp. zn. 23 C 3/97. Soudní rozhledy, 1997, roč. 3, č. 5, s. 147-149 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. října 1998 sp. zn. 21 Cdo 1009/98. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1999 (R39/99), s. 144-150. Otázkou zůstává, zda by ve výjimečných případech nebylo vhodnější dát přednost zájmu na spravedlivém soudním rozhodnutí před zájmem na ochraně osobnosti druhého účastníka.

²⁶⁾ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. ledna 1996 sp. zn. 23 C 96/95. Právní rozhledy, 1996, roč. 4, č. 4, s. 177.

²⁷⁾ Více o právu kritiky viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 1999 sp. zn. 30 Cdo 964/2000 [online]. Dostupné na WWW <http://www.nsoud.cz/rozhod.php>, náleží Ústavního soudu ze dne 10. července 1997 sp. zn. III. ÚS 359/96. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 8. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1998 (náleží č. 95), s. 367-373, náleží Ústavního soudu ze dne 8. února 2000 sp. zn. I. ÚS 156/99. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 17. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 2001 (náleží č. 19), s. 133-146, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. ledna 1996 sp. zn. 23 C 96/95. Právní rozhledy, 1996, roč. 4, č. 4, s. 177-178, DOLEŽÍLEK, J. Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti. Praha: ASPI, 2002, s. 11.

²⁸⁾ Viz rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. března 2000 sp. zn. 23 C 118/99. Právní rozhledy, 2000, roč. 8, č. 8, s. 366-369.

²⁹⁾ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. září 2004 sp. zn. 30 Cdo 179/2004. Soudní rozhledy, 2005, roč. 11, č. 2, s. 59.

³⁰⁾ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. listopadu 1994 sp. zn. 1 Co 182/94. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 3, s. 112.

³¹⁾ V §68 odst. 3 návrhu nového občanského zákoníku se počítá s rozšířením okruhu těchto osob na osoby blízké. Je otázkou, zda se nejedná o příliš široký okruh oprávněných osob a zda tím nebude do jisté míry omezována možnost historického zhodnocení fyzické osoby s ohledem na její význam v životě společnosti. Přestože současná právní úprava bývá někdy považována za příliš úzkou, ovlivňuje možnost takového hodnocení osoby pouze po jednu nadcházející generaci.

³²⁾ Konkrétně §68 odst. 2 návrhu nového občanského zákoníku.

³³⁾ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2003 sp. zn. 30 Cdo 73/2003. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 7, s. 270-271.

³⁴⁾ Podle §4 zák. č. 46/2000 Sb. ze dne 22. února 2000, o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon) odpovídá za obsah periodického tisku vydavatel, podle §32 odst. 1 písm. a) zák.

č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001, o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů je provozovatel vysílání povinen nést odpovědnost za obsah programů (až na některé výjimky, např. §32 odst. 1 písm. i). Je tedy věcí vydavatele periodického tisku, popř. provozovatele rozhlasového či televizního vysílání, aby před publikací zvážil, zda obsah zveřejněného článku či relace neobsahuje údaje nebo hodnocení způsobilé zasáhnout do práva na ochranu osobnosti. Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 17. února 2004 sp. zn. III. ÚS 73/02. In: Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – svazek 10. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1998 (nález č. 21), s. 355-360, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. února 2001 sp. zn. 30 Cdo 214/2000. In: Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu - svazek 2. Balák/Púry a kolektiv. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 254-256, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. července 1997 sp. zn. 23 C 102/96. Právní rozhledy, 1997, roč. 5, č. 11, s. 592-594.

³⁵⁾ Zákon České národní rady č. 549/1991 Sb. ze dne 5. prosince 1991, o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶⁾ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. října 1997 sp. zn. 2 Co 51/97. Soudní rozhledy, 1998, roč. 4, č. 7, s. 172-173.

³⁷⁾ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. dubna 1995 sp. zn. 1 Co 338/94. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 10, s. 420.

³⁸⁾ Zákon č. 87/1990 Sb. ze dne 28. března 1990, kterým se mění a doplňuje občanský zákoník.

³⁹⁾ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2005 sp. zn. 30 Cdo 2745/2004. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 11, s. 413-414. V daném případě se vycházelo z toho, že okruh občanů obce nemusel odpovídat okruhu osob, které se seznámily s předmětnými difamujícími výroky. Podle zák. č. 128/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení) je občanem obce fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a je v obci hlášena k trvalému pobytu. Proto by taková písemnost musela být doručena např. i nezletilým dětem v nejtělejší věku.

⁴⁰⁾ Viz příloha č. 2.

⁴¹⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 31. května 2001 sp. zn. IV. ÚS 581/99. In: Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – svazek 22. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 2002 (nález č. 83), s. 199.

⁴²⁾ Tuto zásadu přijímá i návrh občanského zákoníku, když v §2450 stanoví: „Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním; nelze-li ji spravedlivě jinak odčinit, poskytne se náhrada v penězích.“

⁴³⁾ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. března 1993 sp. zn. 5 Co 18/93. In: Nejvyšší soud České republiky: Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1995 (R21/95), s. 64.

⁴⁴⁾ KNAP, K. a kol. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 188.

⁴⁵⁾ Existují ovšem i názory, že soud není navrženou částkou peněžitého zadostiučinění vázán, protože z §13 OZ vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky ve smyslu §153 odst. 2 OSŘ. Srov. např. MAZÁK, J. Poznámky o náhradě nemajetkové újmy v peniazech. Bulletin advokacie, 1992, roč. 14, č. 1, s. 11-15.

⁴⁶⁾ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. července 2004 sp. zn. 30 Cdo 157/2004. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 22, s. 844-845. V tomto případě neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti spočíval v několikahodinové nemožnosti použít WC, za který si postižená sjednala dostatečnou satisfakci již tím, že původce zásahu hrubě napadla a polila kyblíkem vody se saponátem.

⁴⁷⁾ Někteří autoři ovšem soudí, že zejména k poměrům žalovaného by přihlíženo být mohlo. Srov. např. CIRÁK, J. Peňažná satisfakcia – prostriedok súdnej ochrany osobnostných práv. Justičná revue, 1991, roč. 43, č. 8-9, s. 4-7; KADEČKA, S. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č. 2, s. 179-187; KAMLACH, M. Několik poznámek k novelizaci §13 občanského zákoníku. Právo a zákonnost, 1991, roč. 39, č. 3, s. 160-163.

⁴⁸⁾ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. ledna 1998 sp. zn. 23 C 52/96. Právní rozhledy, 1998, roč. 6, č. 5, s. 258.

⁴⁹⁾ Zákon č. 47/2004 Sb. ze dne 14. ledna 2004, kterým se mění zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰⁾ Tento stav jistě není příznivý a bylo by vhodné jej v rámci rekodifikace občanského práva přehodnotit. Návrh nového občanského zákoníku chápe nemajetkovou újmu na osobnosti fyzické osoby jako druh škody a povinnost k její náhradě zakládá na odpovědnosti subjektivní, tedy odpovědnosti za zavinění.

⁵¹⁾ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. září 2003 sp. zn. 30 Cdo 1542/2003. Soudní rozhledy, 2004, roč. 10, č. 2, s. 59-60.

⁵²⁾ Návrh rekodifikace zavádí novou úpravu práv zakládajících se pouze na osobních poměrech fyzické osoby. Podle §1240 odst. 2 návrhu práva a povinnosti vázané výlučně na osobu zůstavitele spadají do pozůstalosti, pokud byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Právo na satisfakci v penězích proto přejde na dědice, jestliže bude za života fyzické osoby uplatněno u soudu nebo uznáno jako dluh. Pokud se týče promlčení nároku na peněžité zadostiučinění, je úprava náhrady nemajetkové újmy na osobnostních právech zahrnuta do rámce úpravy náhrady škody. Rekodifikace tedy chápe tento druh nemajetkové újmy jako druh škody a nárok na peněžité zadostiučinění se tudíž bude promlčovat.

7. Prameny a literatura

- CIRÁK, J. Peňažná satisfakcia – prostriedok súdnej ochrany osobnostných práv. *Justičná revue*, 1991, roč. 43, č. 8-9, s. 4-7.
- DOLEŽÍLEK, J. *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. Praha: ASPI, 2002.
- ELIÁŠ, J. *Ochrana osobnosti v socialistickém občanském právu*. *Právník*, 1966, roč. 105, č. 3, s. 193-206.
- FIALA, J., HOLUB, M., BIČOVSKÝ, J. *Občanský zákoník: Poznámkové vydání s judikaturou a literatura (včetně věcného rejstříku)*. 10. vydání. Praha: Linde, 2005.
- HAJN, P. *K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti*. *Bulletin advokacie*, 2003, roč. 25, č. 4, s. 7-12.
- HAJN, P. *Reklama a ochrana osobnosti*. *Právní rozhledy*, 1994, roč. 2, č. 8, s. 265-267.
- HOLUB, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář: 1. svazek §1-487*. 2. vydání. Praha: Linde, 2003.
- HOLUB, M. a kol. *Vzory smluv a podání ve věcech: práva občanského, autorského, pracovního, obchodního, rodinného, stavebního, finančního a evropského a v řízení: občanském soudním (včetně konkurzu), trestním, soudním správním, notářském, správním, (včetně katastru) a u Evropského soudu pro lidská práva novinka: podání adresovaná Evropskému soudnímu dvoru a Soudu prvního stupně*. 9. vydání. Praha: Linde, 2005.
- JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 1440 s.
- KADEČKA, S. *Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti v soudní praxi*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1999, roč. 7, č. 2, s. 179-187.
- KAMLACH, M. *Několik poznámek k novelizaci §13 občanského zákoníku*. *Právo a zákonnost*, 1991, roč. 39, č. 3, s. 160-163.
- KLAPÁČ, J. *Právne prostriedky súdnej ochrany osobnostných a osobných práv*. *Socialistické súdnictvo*, 1975, roč. 27, č. 2, s. 18-28.
- KNAP, K. *K problematice práva na ochranu osobnosti*. *Socialistická zákonnost*, 1966, roč. 14, č. 2, s. 65-70.

- KNAP, K. a kol. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha: Linde, 2004.
- KNAP, K., ŠVEŠTKA, J. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti občanů. Právo a zákonnost, 1991, roč. 39, č. 6, s. 330-343.
- KNAPP, V. Quieta non movere – výklad §5. Právní praxe, 1993, roč. 41, č. 5, s. 265-284.
- LUBY, Š. Občianskoprávna ochrana osobnosti. Právny obzor, 1968, roč. 51, č. 9, s. 776-794.
- LUBY, Š. Ochrana osobnosti občana v návrhu občianského zákonníku. Právny obzor, 1963, roč. 46, č. 2, s. 68-82.
- MAZÁK, J. Poznámky o náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch. Bulletin advokacie, 1992, roč. 14, č. 1, s. 11-15.
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky: Návrh občanského zákoníku (Část první až čtvrtá): Návrh pracovní komise [online]. [cit. 12. ledna 2006] URL <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=40461>
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky: Statistický přehled soudních agend (Rok 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 První část, 2003 Druhá část, 2004 První část, 2004 Druhá část, 2005 První část, 2005 Druhá část) [online]. [cit. 1. března 2006] URL <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>
- STEINER, M. Ke změnám §13 občanského zákoníku. Justičná revue, 1991, roč. 43, č. 4, s. 30-32.
- ŠVAŇHAL, R. Ochrana osobnosti fyzických osob. Právní rozhledy, 2000, roč. 8, č. 9, s. 385-392.
- ŠVEŠTKA, J. Některé úvahy nad odpovědností za porušení (ohrožení) všeobecných osobnostních práv. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 1969, roč. 16, č. 4, s. 107-133.
- ŠVEŠTKA, J. a kol. Nad vývojem i současným stavem rekodifikace českého soukromého práva. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2003, roč. 49, č. 1-2, s. 37-84

TELEC, I. Osobnostní práva a rekonstrukce českého občanského soukromého práva. Právní praxe, 2001, roč. 49, č. 1-2, s. 110-115.

WINTEROVÁ, A. a kol. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. vydání. Praha: Linde, 2005

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 24. října 1995 sp. zn. I. ÚS 15/95. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 4. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1996 (nález č. 66), s. 151-155.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997 sp. zn. III. ÚS 359/96. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 8. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1998 (nález č. 95), s. 367-373.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 1998 sp. zn. IV. ÚS 154/97. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 10. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1998 (nález č. 17), s. 113-117.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. února 2000 sp. zn. I. ÚS 156/99. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 17. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 2001 (nález č. 19), s. 133-146.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. května 2001 sp. zn. IV. ÚS 581/99. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 22. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 2002 (nález č. 83), s. 199-203.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. února 2004 sp. zn. III. ÚS 73/02. In: Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 10. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 1998 (nález č. 21), s. 355-360.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. ledna 1996 sp. zn. 23 C 96/95. Právní rozhledy, 1996, roč. 4, č. 4, s. 177-178.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. dubna 1997 sp. zn. 23 C 3/97. Soudní rozhledy, 1997, roč. 3, č. 5, s. 147-149.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. července 1997 sp. zn. 23 C 102/96. Právní rozhledy, 1997, roč. 5, č. 11, s. 592-594.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. ledna 1998 sp. zn. 23 C 52/96. Právní rozhledy, 1998, roč. 6, č. 5, s. 258-260.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. března 2000 sp. zn. 23 C 118/99. Právní rozhledy, 2000, roč. 8, č. 8, s. 366-369.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. května 1995 sp. zn. Cdon 18/95. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1995 (R46/95), s. 147-152.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. července 1995 sp. zn. Cdon 24/95. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1996 (R 15/96), s. 34-41.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. října 1998 sp. zn. 21 Cdo 1009/98. In: Nejvyšší soud České republiky: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1999 (R39/99), s. 144-150.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 1999 sp. zn. 30 Cdo 964/2000 [online]. Dostupné na WWW <http://www.nsoud.cz/rozhod.php>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. února 2001 sp. zn. 30 Cdo 214/2000. In: Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu - svazek 2. Balák/Púry a kolektiv. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 254-256.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. září 2003 sp. zn. 30 Cdo 1542/2003. Soudní rozhledy, 2004, roč. 10, č. 2, s. 59-60.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2003 sp. zn. 30 Cdo 73/2003. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 7, s. 270-271.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. července 2004 sp. zn. 30 Cdo 157/2004. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 22, s. 844-845.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. září 2004 sp. zn. 30 Cdo 179/2004. Soudní rozhledy, 2005, roč. 11, č. 2, s. 59-62.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2005 sp. zn. 30 Cdo 2745/2004. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 11, s. 413-414.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. února 1994 sp. zn. 5 Co 192/93. Právní rozhledy, 1994, roč. 2, č. 9, s. 329-330.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. března 1993 sp. zn. 5 Co 18/93. In: Nejvyšší soud České republiky: Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek. Praha: ORAC, 1995 (R21/95), s. 64-65.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. února 1994 sp. zn. Co 16/94. Právní rozhledy, 1994, roč. 2, č. 11, s. 414-415.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. listopadu 1994 sp. zn. 1 Co 182/94. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 3, s. 112-113.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. dubna 1995 sp. zn. 1 Co 338/94. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 10, s. 420-421.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. července 1995 sp. zn. 1 Co 174/95. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 10, s. 421.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. října 1997 sp. zn. 2 Co 51/97. Soudní rozhledy, 1998, roč. 4, č. 7, s. 172-173.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. května 2002 sp. zn. IV. ÚS 315/01. In: Ústavní soud České republiky: Sbíрка nálezů a usnesení – svazek 26. Vydání 1. Praha, C. H. Beck 2003 (usnesení č. 15), s. 361-369.

8. Přílohy

Příloha č. 1 – příklad žaloby na ochranu osobnosti

Městskému soudu
v Praze

Žalobce: Jiřina Nováková, nar. 15. 6. 1972, bytem Praha 6, Jasná 19

Žalovaný: Petr Mastný, nar. 2. 9. 1970, bytem Praha 6, Květinová 5
Kolky za 1000,- Kč

o ochranu osobnosti

I.

Žalovaný dne 21. července 2005 pořídil na koupališti v Praze na Petynce bez mého svolení mou fotografií, na které jsem zachycena z krátké vzdálenosti a jsem na ní velmi dobře identifikovatelná. Tuto fotografii následně vystavil ve výloze svého fotografického ateliéru Foto Mastný, který se nachází v Praze 6 v Jasně ulici č.p. 22.

Důkaz: výslech účastníků

II.

Dne 26. července 2005 jsem žalovaného žádala v jeho ateliéru, aby fotografie z výlohy odstranil, ten však odmítl.

Důkaz: výslech účastníků

výslech svědkyně Jany Ambrožové, bytem Praha 6, Jarní 95

III.

S ohledem na výše uvedené navrhuji vydání tohoto

r o z s u d k u :

Žalovaný je povinen odstranit z výlohy svého ateliéru v Jasně ulici č.p. 22 v Praze 6 fotografii žalobkyně a zničit negativ fotografie a všechny její kopie do tří dnů od právní moci rozsudku.

Žalovaný je povinen doručit do třiceti dnů od právní moci rozsudku žalobkyni omluvu tohoto znění: Omlouvám se Vám, že jsem bez Vašeho svolení pořídil Vaši fotografii a bez Vašeho souhlasu ji vystavil ve výloze svého ateliéru.

Žalovaný je povinen nahradit žalobkyni náklady řízení do tří dnů od právní moci rozsudku.

V Praze dne 3. srpna 2005

Jiřina Nováková

Příloha č. 2 – statistické údaje o počtu soudních řízení a jejich průměrné délce ve věcech ochrany osobnosti v letech 1995-2004

	Počet řízení ve věcech ochrany osobnosti	Počet řízení ve věcech ochrany osobnosti konaných v Praze	Průměrná délka řízení ve věcech ochrany osobnosti ve dnech
1995	543	274	524
1996	509	249	599
1997	658	379	742
1998	630	279	716
1999	525	208	649
2000	493	206	666
2001	407	146	666
2002	482	232	620
2003	501	228	657
2004	558	218	705